

Satu Kalliokoski

Hallinnolliset tehtävät kunnan maataloustoimistossa maataloustukien hausta maksatukseen

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK, Pk-yrittäjyys)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK, Pk-yrittäjyys)

Suuntautumisvaihtoehto: Yritysjuridiikka

Tekijä: Satu Kalliokoski

Työn nimi: Hallinnolliset tehtävät kunnan maataloustoimistossa maataloustukien hausta maksatukseen

Ohjaaja: Jyrki Rajakorpi

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 72

Liitteiden lukumäärä: -

Opinnäytetyössä tutkittiin maataloustoimiston hallinnollisia tehtäviä. Tehtäviä verrattiin vuodelta 1995 vuoteen 2015. Sähköiseen tukihakuun Suomi haki mallia Tanskasta, jonka vuoksi Tanskan hallinnollista mallia sivutaan. Suomessa on suunnitteilla hallinnon yksinkertaistaminen, joka tulee käyttöön vuonna 2019. Tämä herätti mielenkiinnon siihen, mitä tulevaisuus tuo tullessaan maaseutuhallinnolle.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa perehdytään maataloustukipolitiikkaan liittyvään kirjallisuuteen, Suomen ja EU-lainsäädäntöön sekä haastatteluihin. Empiriaosuudessa haastatellaan Kauhavan maataloushallinnon henkilökuntaa. Heiltä kysytään mielipidettä maataloushallinnon ongelmakohdista ja toiveita niiden kehittämisestä.

Johtopäätöksenä todetaan, että erot vuosien 1995 ja 2015 välillä olivat huomattavat. EU:n alussa ei hallinnolle ohjeistuksia juurikaan ollut ja vuonna 2015 ohjeistuksia ja määräyksiä oli mitä suurimmassa määrin. Tanskan maataloushallinto oli keskitetty yhteen paikkaan. EU:n tukien ehdot määrittivät kaikkien jäsenmaiden hallinnon toiminnot, jotka olivat lähes samankaltaisia Suomen kanssa. Byrokratian vähentäminen on pakollinen ja kunnianhimoinen tavoite, mutta ei mahdoton. Jokaisella EU:n jäsenmaalla on omat erityspiirteensä, joka johtaa poikkeuksiin ja siten tukipolitiikan monimutkaisuuteen. Tekemällä muutoksia lakiin ja asetuksiin sekä hallinnollisia kuluja pienentämällä pystytään byrokratiaa vähentämään.

Avainsanat: maaseutuhallinto, viranomaistehtävät, hallintopalvelut, tukipolitiikka, maataloustuki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: SME Business Management

Specialisation: Corporate Law

Author: Satu Kalliokoski

Title of thesis: Administrative duties of the municipal agricultural office from application for agricultural subsidies to their payment.

Supervisor: Jyrki Rajakorpi

Year: 2016

Number of pages: 72

Number of appendices: -

This thesis studies the duties of an agricultural administrative office. The duties of the year 1995 were compared to those of 2015. The thesis also deals to some extent with the Danish administrative model, because Finland was interested in the Danish experiences with electronic support applications. In Finland, the aim is to simplify management, which should be operational in 2019. This aroused the author's interest in what the future holds for the rural administration in Finland.

For writing the theoretical part of the thesis, agriculture policy-related literature, the Finnish and EU legislation, as well as interviews were used. The empirical part was implemented utilizing the Kauhava agricultural administrative staff's skills, aspirations and perspectives regarding the management and development of the problem areas of the agricultural administration.

One can conclude that the differences between the years 1995 and 2015 were significant. At the beginning of the EU administration, guidelines were scarce, while, in 2015, they were plentiful. The Danish agricultural management was centralized in one place. The conditions of EU subsidies defined the administrative functions of all the Member States. Reducing bureaucracy is an obligatory and ambitious goal, though not impossible. Each EU Member State has its own specific characteristics, which leads to exceptions and, thus, results in the complexity of the subsidy policy. Bureaucracy can be reduced by making changes to the law and regulations as well as by reducing administrative costs.

Keywords: rural management, authoritative tasks, administrative services, support policy, agricultural subsidy

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ.....	3
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	4
Käytetyt termit ja lyhenteet.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Taustaa ja tavoitteet.....	7
1.2 Tutkimuksen viitekehys.....	8
1.3 Toimeksiantaja.....	9
2 SUOMEN MAATALOUS JA MAATALOUSPOLITIikka.....	11
2.1 Maatalous Suomessa.....	11
2.2 Kansallisesta maataloustukipolitiikasta EU:n yhteiseen.....	21
2.3 Maataloustukijärjestelmä.....	25
2.3.1 EU:n suorat tuet.....	26
2.3.3 Kansalliset maataloustuet.....	35
2.3.4 Maataloustukien hakuprosessi.....	37
3 MAASEUTUTOIMEN HALLINNOLLISET TEHTÄVÄT.....	40
3.1 Hallinnon tehtävät vuonna 1995.....	41
3.2 Hallinnon tehtävät vuonna 2015.....	44
3.2.1 Hakemuksen vastaanotto.....	46
3.2.2 Hakemuksen tallentaminen.....	46
3.2.3 Hakemuksen tarkastukset.....	47
3.2.4 Tukien maksatus.....	49
3.2.5 Päätökset.....	50
3.2.6 Valvonta.....	50
3.3 Suomen maatalouden ja sen hallinnon vertaaminen Tanskaan.....	51
3.4 Hallinnon yksinkertaistaminen.....	53
4 MAATALOUSHALLINNON TULEVAISUUS.....	56
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	60
LÄHTEET.....	64

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo

Kuva 1. Maatalouden ilmoituslomakkeista muodostuva 25-metrinen pyykkinaru oli kesällä esillä Kiuruvedellä.	54
Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys.	8
Kuvio 2. Maatilojen tuotantosuunnat vuonna 2015.	12
Kuvio 3. Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä alueittain vuonna 2015.	13
Kuvio 4. Maa- ja puutarhatalouden tuotto vuosina 2000–2014.	14
Kuvio 5. Hyvä sato kasvukauden 2014 onnistumisia.	15
Kuvio 6. Tärkeimpien viljelykasvien sadot 1993–2014.	16
Kuvio 7. Kotieläintiloja Suomessa vuonna 2015.	17
Kuvio 8. Lihan tuottajahinnat vuosilta 2008–2015.	18
Kuvio 9. Maatalouden tuottajaindeksi 2010=100, 1/2010–12/2015.	20
Kuvio 10. Yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) rakenne.	23
Kuvio 11. Maatalouden kokonaistuoton rakenne Suomessa vuonna 2014.	25
Kuvio 12. Suorien tukien enimmäismäärät.	26
Kuvio 13. Less Favoured Areas (LFA) EU-27.	30
Kuvio 14. CAP2020-uudistuksen tilannekatsaus – suorat tuet.	35
Kuvio 15. Viljelijätukihallinnon uudistus.	45
Kuvio 16. Tukihakemusten tarkastusten tehtävien jako.	49
Kuvio 17. Nykytila: viljelijätukien prosessi.	57

Taulukko 1. Maa- ja puutarhatalouden tuotto 2000–2014.....	19
Taulukko 2. Korvaustasot eri tukialueilla.....	31
Taulukko 3. Luonnonhaittakorvauksen määrät AB-alueella vuonna 2017.	32
Taulukko 4. Luonnonhaittakorvauksen määrät C-alueella vuonna 2017.....	32
Taulukko 5. Ympäristösitoumus.....	34
Taulukko 6. Kansalliset peltotuet.	37
Taulukko 7. Tanskan maatalouden tunnuslukuja.....	52

Käytetyt termit ja lyhenteet

Ely-keskus	Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus
Mavi	Maaseutuvirasto
Tike	Maa- ja Metsätalousministeriön Tietopalvelukeskus

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa ja tavoitteet

Sähköisen tukihaun lisääminen Suomessa ja vaikutteiden hakeminen Tanskasta vuonna 2009 herätti kiinnostuksen siihen, millainen on Tanskan maataloushallinto ja miten heillä on toiminta järjestetty. Vaikka molemmissa maissa joudutaan noudattamaan EU- lainsäädäntöä, on hallinnolliset toiminnot järjestetty eri tavalla kansallisella tasolla. Suomessa on suunnitteilla maataloushallinnon yksinkertaistaminen, joiden vaihtoehtoina ovat uusi kuntamalli tai yhteistoimintamalli.

Opinnäytetyössä tarkastellaan vuoden 1995 ja vuoden 2015 välisiä kunnan hallinnollisten tehtävien muutoksia. Onko byrokratian ja siten paperin määrän vähentäminen kunnissa onnistunut ja miten tehdyt muutokset kunnan hallinnon tehtäviin on vaikuttanut henkilöstön työn määrään?

Tilastoissa otetaan vertailukohteeksi Etelä-Pohjanmaa toimeksiantajan sijainnin vuoksi. Suomessa maataloustoimistoilla on kaikilla samat hallinnolliset tehtävät eikä niiden tehtävissä ole erilaisuuksia koskien tukihakemuksien käsittelyä.

Teoriaosuudessa käsitellään maataloutta ja hallintoa Suomessa sekä maataloustukijärjestelmää. Lisäksi kansallista maataloustukipolitiikkaa EU:n yhteiseen. Tutkimusosiossa verrataan vuosien 1995 ja 2015 hallinnollisten tehtävien eroja, lakisääteisiä tehtäviä maataloustoimistoissa sekä sivutaan Tanskan-mallia.

Opinnäytetyön tarkoitus ei ole käsitellä ELY-keskuksen kautta myönnettäviä tukia kuten erityisympäristötukia, hankkeiden ja investointitukien käsittelyä. Myös valvonta jää opinnäytetyön ulkopuolelle.

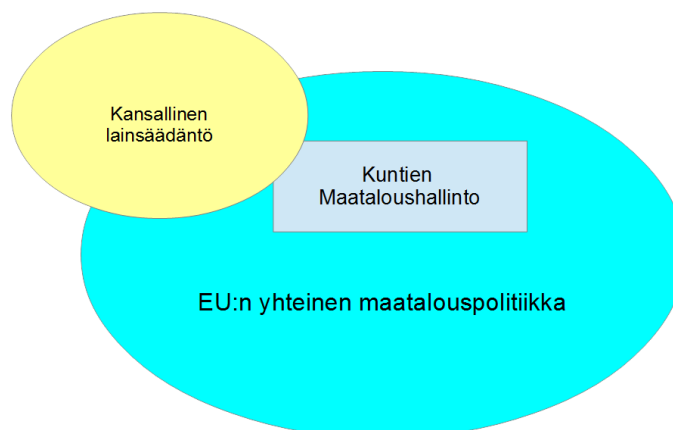
Suomen maataloustukijärjestelmä on yksi Euroopan maiden hankalimpia ja monimutkaisempia järjestelmiä. Maataloustukijärjestelmä perustuu kansalliseen ja EU:n lainsäädäntöön. Kansallisella lailla säädellään EU:n maatalouspolitiikan täytäntöönpanoa ja rahoitusta sekä kansallisia tulotukia ja muita tukijärjestelmiä. EU-lainsäädännöllä määrätään EU maiden yhteisen maataloustukipolitiikan täytäntöönpanoa. (MMM 2015.) Tässä lakien, säädösten ja asetusten viidakossa viljeli-

jän on toimittava jatkuvan valvonnan ja takaisinperintöjen pelossa. Viljelijälle tällä hetkellä lähin ja ilmainen apu on saatavilla kuntien maataloustoimistoista.

Maataloustukien tarkoitus on korvata viljelijälle aiheutuvia kustannuksia eikä se ole viljelijän varsinainen palkka. Palkka hänelle muodostuu vasta myytävän tuotteen saadusta hinnasta. Tuen avulla pyritään myös tasaamaan maataloustuottajien välisiä tuloeroja (Kepa 2007).

1.2 Tutkimuksen viitekehys

Koko EU:n alueella Euroopan Unionilla on täysi valta valmistella, toimeenpanna ja seurata maatalouspolitiikan tavoitteita. Kansalliset lait ja asetukset vain täydentävät EU-lainsäädäntöä, jos EU-säädös sisältää peruseriaatteet tai vähimmäisvaatimukset toimenpiteelle tai ehdolle. (Patjas, [viitattu 21.3.2016].) Täten kehyksen maaseutuhallinnon toiminnalle antavat EU:n yhteinen maaseutupolitiikka sekä kansallinen lainsäädäntö kuten kuvioista 1 näkyy. Vaikka asiakas on lähtökohtaisesti tärkein maaseututoimen hallinnolle, ei se kuitenkaan voi ohjata hallinnon toimintaa. Viitekehykseen kuuluvat ne, jotka määrittävät maaseutuhallinnon toiminnan ehdoista ja suorittavat sen valvontaa.

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys.

Maaseutuhallinnon järjestäminen kunnissa järjestetään EU:n ja kansallisen lainsäädännön määräämällä tavalla. Kansallista lainsäädäntöä täydennetään valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksissa. Kansallisten tukien oh-

jelmaesityksistä EU-komissiolle käydään viralliset neuvottelut aina valtion ja tuottajajärjestöjen edustajien kesken. (Patjas, [viitattu 21.3.2016].)

Maaseutuviraston (Mavi) kanssa tehty maksajavirastosopimus sitoo kunnan maaseutuhallintoa. Sopimuksessa on määritelty tehtävät, jotka täyttävät Euroopan unionin lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. (L 30.3.2010/210, 3§.)

Mavin tehtäviin kuuluu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kansallisten tukien toimeenpano. Se myös ohjeistaa ELY-keskuksia ja maaseutuelinkeinoviranomaisia. Lisäksi tukien maksaminen ja takaisinperintä sekä tietojärjestelmien ja tietoliikenteeseen liittyvät tehtävät ovat Mavilla. Mavi hoitaa sisäisen tarkastuksen muun muassa maksajavirastoissa. (Mavin organisaatio, [viitattu 21.3.2016].)

Kuntien maataloushallintoa tukee paikallistuntemus ja vankka kokemus. Kunnat vastaavat maatalouden ja –seudun kehittämisestä ja ovat siten tärkeä osa viljelijöiden asiakaspalvelussa.

1.3 Toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kauhavan maaseutuhallinnon yksikkö, Etelä-Pohjanmaalta. Kauhavan maaseutuhallinto toimii Kauhavan kaupungin Kehityskeskuksen alaisena.

Kauhavan kaupungin maaseutuhallintoon liitettiin yhteistoimintasopimuksella vuonna 2013 Evijärven ja Lappajärven maataloustoimistot. Vuonna 2015 Kauhavan maaseutuhallinnolla on yhteensä 6 kokoaikaista viranhaltijaa, 1 maaseutupäällikkö, 3 maaseutuasiamiestä ja 2 toimistosihiteeriä. (Maaseututoimen henkilökunta 2016.)

Kauhavan maaseutuhallinto on Suomen suurimpia maataloustukien maksajia. Vuonna 2014 maataloustukea maksettiin Kauhavan yhteistoiminta-alueella yhteensä noin 39 miljoonaa euroa (IACS-kuntaohjelma 2015). Lisäksi aktiivisia viljelijöitä, jotka hakivat maataloustukea vuonna 2015, oli yhteensä 1199. Kauhavan maaseutuhallinto kouluttaa ja kehittää oman alueensa maatilayrittäjiä aktiivisesti järjestämällä vuosittain tukihakemuksiin liittyviä koulutuksia. Lisäksi maaseututoimi

järjestää viljelijöitä kiinnostavia tapahtumia, kuten erilaisiin hankkeisiin liittyviä ja viljelyn suunnitteluiltoja yhteistyössä ELY-keskuksen kouluttajien kanssa.

Kauhavan maaseutuhallinnon keskeisimpiin tehtäviin kuuluu maaseutuyrittäjien EU-tukien ja muiden maaseutuelinkeinojen hallinnolliset tehtävät. Olennaisena osana toimintaan kuuluu myös maaseudun kehittäminen monin eri tavoin. Tavoitteena on kilpailukyvyn parantaminen ja maaseudun elinkeinojen edistäminen tukemalla maaseutuyritysten investointeja ja kehittämistä. Samalla rahoitetaan kehittämishankkeita sekä kannustetaan uuden yritystoiminnan aloittamista, mutta myös kehitetään jo toimivia yrityksiä. Hankkeiden päärahoittajana toimii Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus. (Kauhavan maaseututoimi [viitattu 3.7.2015].)

2 SUOMEN MAATALOUS JA MAATALOUSPOLITIikka

2.1 Maatalous Suomessa

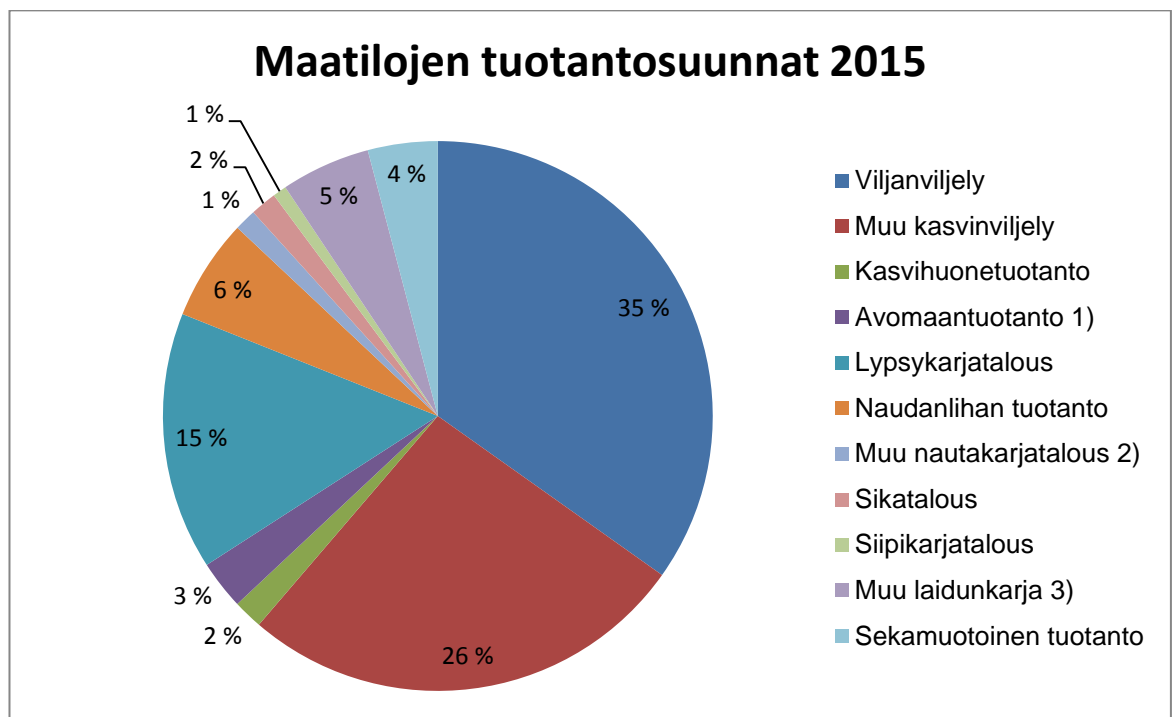
Maaseutualueiden osuus koko EU:n pinta-alasta on 77 %. Tästä määrästä 47 % on viljelysmaata ja 30 % metsää. EU:n väestöstä noin puolet asuu maaseudulla. Päätoimisia viljelijöitä on 12 miljoonaa ja yhdessä elintarviketeollisuuden kanssa maanviljely muodostaa 6 % EU:n bruttokansatuotteesta. Työpaikkoja edellä mainitut alat tarjoavat 46 miljoonalle ihmiselle. (Euroopan komissio 2013.) Suomessa vuonna 2015 peltoa oli 2,3 miljoonaa hehtaaria. Tästä viljelty ala on 1,9 miljoonaa hehtaaria. (Partala 2015b.)

Ennen EU-jäsenyyttä maatalouden tuotantokustannukset olivat maailmanmarkkinahintoja korkeammalla. Näitä suojattiin tulleilla, kiintiöillä ja tuontimaksuilla. Tärkeimmät maataloustuotteiden tavoitehinnat sovittiin maatalousneuvotteluissa. Maataloudessa pyrittiin kulusta vastaavaan tuotannon määrään, jota rajoitettiin kiintiöillä. (Kepa 2007.) Suomessa viljelyolosuhteet ovat huomattavasti erilaisemat kuin muissa EU-maissa. Pohjoinen ilmasto rajoittaa viljeltävien kasvien määrää sekä kasvukauden pituutta. Lyhyen kasvukauden vuoksi Suomessa viljellään pääsääntöisesti kevätkylvöisiä lajikkeita. Terminen kasvukausi on Etelä-Suomessa noin 175–185 päivää ja pohjoisessa vain 105 päivää. Olosuhteiden vuoksi satot (tn/ha) jäävät Euroopan alhaisemmaksi. (Vyr 2014, 2–3.) Lyhyt kasvukausi lisää varastoinnin määrää ja siten varastorakennusten tarvetta. Etäisyydet ovat pitkät ja kuljetuskustannukset lisäävät kuluja. Pakollisten kulujen lisääntyminen vaikuttavat tuotteiden yksikkökustannushintoihin, joka taas vaikuttaa tilan kannattavuuteen ja tuottavuuteen. Näiden hintasuhteista muodostuu kilpailukyky. Tilakoon kasvaessa pystytään käyttämään hyväksi nykyaikaisia tuotantomenetelmiä ja tehostamaan tuotantoa. Näin ollen tuotannon määrää tilaa kohden ja kilpailukykyä voidaan kasvattaa. Kehittäminen vaatii tilalta paljon pääomaa, johon on mahdollista hakea investointitukea. (Koivumäki, [viitattu 1.12.2015].)

Maataloustuotteissa Suomen suurimpia vahvuuksia ovat korkea tekniikka ja hygieeninen laatu. Suomi on maailman suurimpia kauran tuottajamaista sekä viejistä. Viljaketjun vahvuus on maaperässä ja ilmastossa. Kylmä ilmastomme hävittää

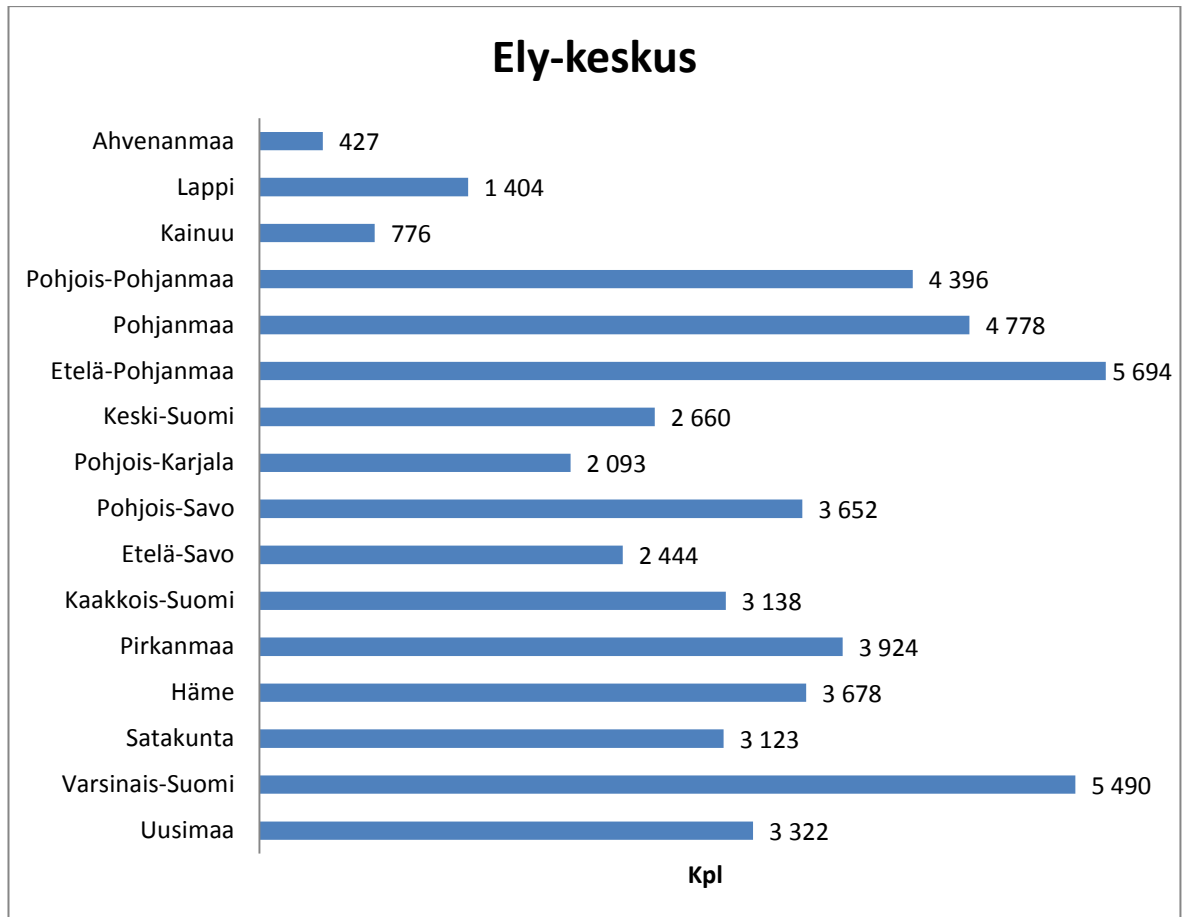
taudit ja tuholaiset ja kesän viileys ja valoisuus antavat hyvää makua tuotteisiin. Ilmaston vuoksi kasvisuojeluaineita käytetään vähemmän. Tosin vilja- ja öljykasvisato joudutaan kuivaamaan sadonkorjuun jälkeen, mikä lisää kustannuksia. Koko elintarvikeketjua, alkutuottajalta kuluttajan pöytään, valvotaan erittäin tarkasti, jolla pyritään turvalliseen ruokaan. (Vyr 2014, 2–3.)

Yleisin tuotantosuunta on viljanviljely. Näitä tiloja on eniten Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla. Valtaosa ruokaperunasta viljellään Pohjanmaalla. Suurin osa kotieläintiloista on maitotiloja, joita oli vuonna 2015 yhteensä 7730 tilaa. Sikatiloja on suurimmaksi osaksi Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Yhteensä sikatiloja oli vuonna 2015 koko Suomessa yhteensä 789. Siipikarjasta suurin osa kasvatetaan Etelä-Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Kuviossa 2 on esitetty Suomen tuotantosuunnat.

Kuvio 2. Maatilojen tuotantosuunnat vuonna 2015. (Kyyrä 2016).

Kyyrän tutkimuksen (2016) mukaan perhevilmelijä oli vuonna 2015 noin 86 % maataloista, maatalousyhtymiä 8 %, perikuntia vajaa 3 % ja osakeyhtiöitä alle 2 %. Suomessa vuonna 2013 Maa- ja puutarhatalous työllisti 151 306 henkilöä (MTK, 2015). Seuraava kuvio 3 osoittaa alueellisen maatilojen lukumäärän Suomessa Ely-keskuksittain vuonna 2015.

Kuvio 3. Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä alueittain vuonna 2015. (Kyyrä 2016).

Luken tilastotietokannan (2016) mukaan tukea hakevia tiloja oli 50 534 maatilaa. Maatalous- ja puutarhayrityksiä oli Suomessa vuonna 2015 yhteensä 50 999 maatilaa. Eniten tiloja oli Etelä-Pohjanmaalla 5694 tilaa, joista maataloustukea haki 5674 tilaa. Kokonaispoistuma vuosina 2010–2014 on ollut 11 % luokkaa, minkä mukaan 6708 tilaa lopetti. Kyyrän tilaston (2016) mukaan Suomessa keskimääräinen peltopinta-ala vuonna 2015 oli 44 hehtaaria. Viljelijöiden keski-ikä vuonna 2015 oli Etelä-Pohjanmaalla 49,9 vuotta, kun taas koko Suomessa se oli 50,8 vuotta.

Suomen tiloista noin 8 % on luomutiloja. Eurooppalaisittain tilakoot Suomessa ovat melko pieniä. Suomalaisista tiloista lähes 90 % kuuluu EU:n ympäristöohjelmaan. Vuosina 1995–2014 tilamäärä Suomessa on vähentynyt yli 41 % eli keskimäärin 2,8 %:n vuosivauhdilla. Suurin vähennys on ollut Itä-Suomessa ja vähiten Pohjois-Suomessa. Vastaavasti tilojen keskikoko on kasvanut lähes 79 %, pääosin vuok-

rauksien kautta. Suomessa on yli sadan hehtaarin tiloja noin 8 %. (Niemi & Alhstedt 2015.)

Suomessa EU:n alkuvuosina saattoi tukea hakea pienillekin pelloille. Yksittäisen lohkon vähimmäispinta-ala oli 0,30 ha, jolle sai hakea jo peltokasvien tukea ja vähintään kolme hehtaaria, jolloin pystyi hakemaan lisäksi ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen. Puutarhatilalla ja avomaan vihannesviljelyssä riitti 0,5 hehtaaria. Nyt vuonna 2015 vähimmäispinta-ala on viisi hehtaaria ja puutarhakasveilla 1 hehtaari. Kuviossa 4 on esitetty, moniko maa- ja puutarhayrityksistä haki tukea vuosien 1995–2014 välillä. Vuonna 1995 on tilastossa mukana vain yli yhden hehtaarin tilat. Vuodesta 2013 eteenpäin on maatalous- ja puutarhayrityksen määritelmää muutettu. Näitä lukuja ei siten voida verrata aiempien vuosien lukuihin.

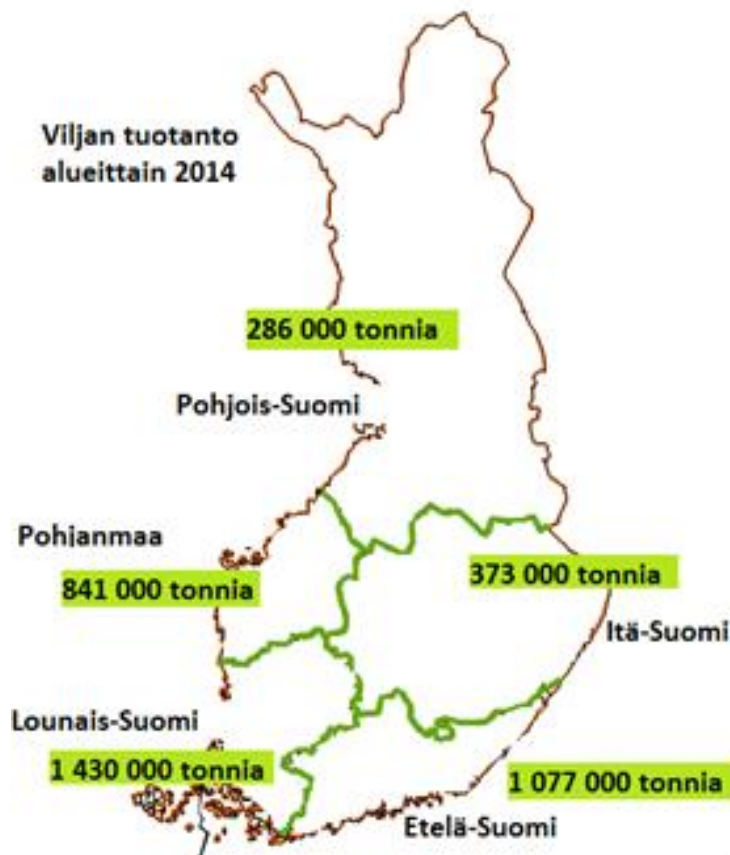
Paikallisuus

MAATALOUS- JA PUUTARHAYRITYKSET

Tilakoko pelto ha	1995 kpl	2005 kpl	2013 ¹⁾ kpl	2014 ¹⁾ kpl	% tiloista	% pelto- alasta
0–5	9 988	5 228	3 297	3 011	6	0
5–10	17 049	8 765	6 114	5 927	11	2
10–15	16 918	8 481	5 832	5 622	11	3
15–25	25 634	13 989	9 692	9 205	17	8
25–50	23 870	19 660	14 430	13 798	26	22
50–75	4 508	7 549	6 954	6 868	13	19
75–100	1 209	3 116	3 602	3 643	7	14
100–150	622	1 990	2 906	2 979	6	16
150–	166	739	1 571	1 722	3	17
Yhteensä	99 964	69 517	54 398	52 775	100	100

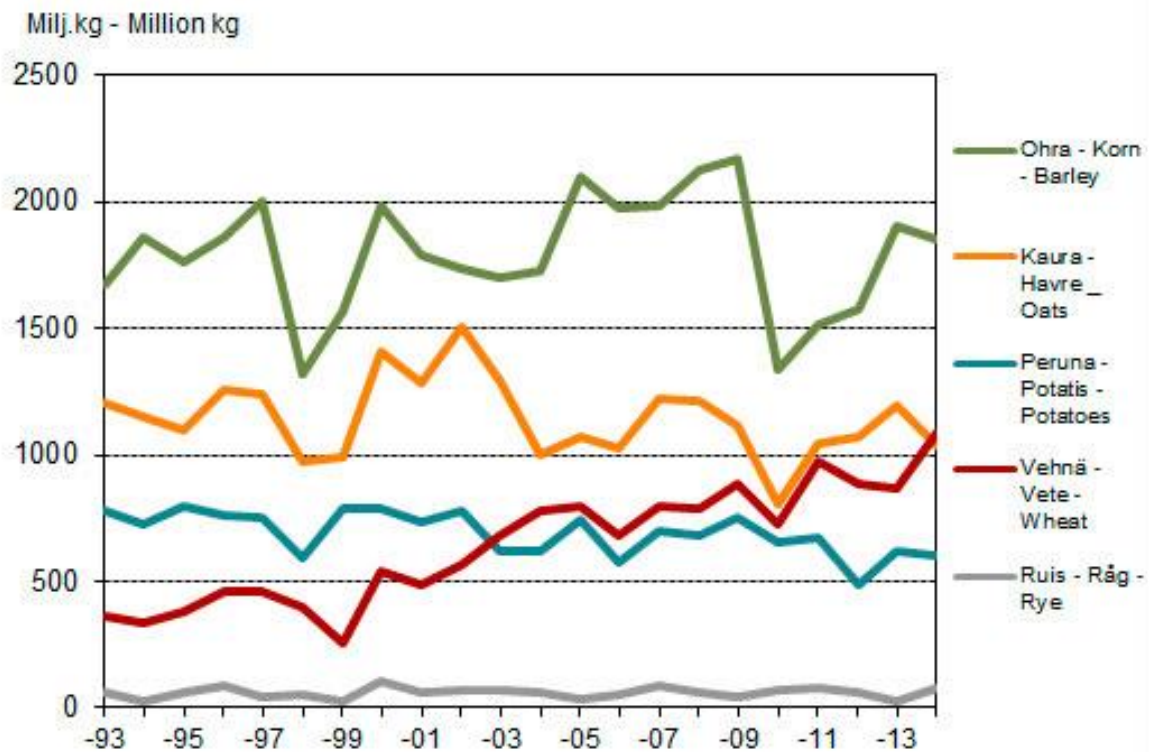
Kuvio 4. Maa- ja puutarhatalouden tuotto vuosina 2000–2014. (Tilastoja – Tietohaarukka [viitattu 19.11.2015]).

Kuviossa 5 viljan kokonaissatomäärät alueittain vuoden 2014 osalta. Kuvioista on hyvin nähtävissä, että yli puolet (63 %) viljasadosta tuotetaan Etelä- ja Lounais-Suomessa. Etelä- ja Keski-Pohjanmaa tuottavat kolmanneksi suurimman sadon eli 21 %. Tästä voi päätellä, että kasvuolosuhteet ovat huonommat viljakasveille, mitä pohjoisimmaksi mennään. Pohjoisen yleisin viljelykasvi on nurmi, joka selviää lyhyemmällä kasvukaudella.

Kuvio 5. Hyvä sato kasvukauden 2014 onnistumisia. (Vyr 2014).

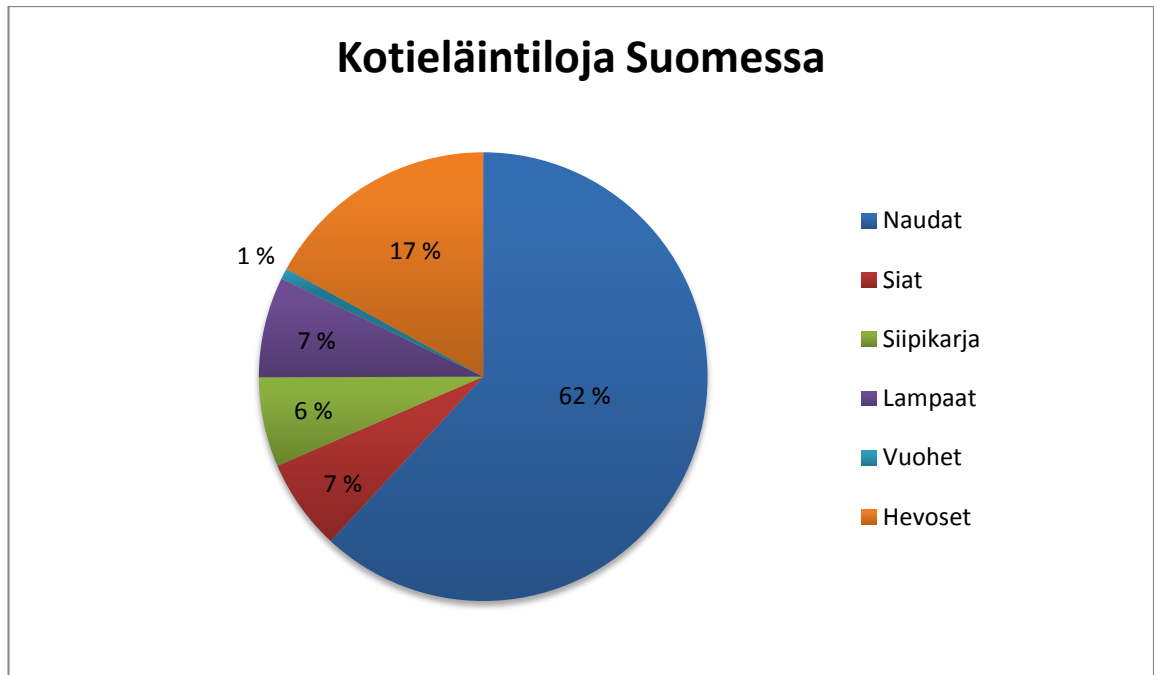
Suomessa ohra on ollut eniten viljelty kasvi. Toiseksi eniten on tuotettu kauraa. Vehnä on ohittanut perunan viljelyn vuoden 2013 jälkeen. Partalan (2015) tekemän tilaston (Viljelykasvien sato alueittain 2014) mukaan Etelä-Pohjanmaalla viljoja viljeltiin vuonna 2014 yhteensä 207 miljoonaa kiloa. Tästä suurin viljelty viljakasvi oli rehuohra, jota oli 262,6 miljoonaa kiloa. Vastaava luku kauralla oli 156,9 miljoonaa kiloa. Etelä-Pohjanmaalla perunoita viljeltiin 152,4 miljoonaa kiloa. Perunaan lukeutuvat ruoka-, varhais-, ruokateollisuus, tärkki- ja muu peruna. Näistä suurin osuus oli tärkkiperunalla. Kuvioista 6 voidaan selvemmin nähdä Suomen tärkeimpien viljelykasvien sadot vuositasolla välillä 1993–2014.

Kuvio 6. Tärkeimpien viljelykasvien sadot 1993–2014.
(Partala 2015).

Karpisen (2015) tekemän maataloustuotteiden tuottajahintojen vertailun mukaan maanviljelijä saa tuottamastaan rehuohrasta 142 euroa/1000 kiloa, kaurasta 135 euroa/1000 kiloa ja ruokaperunasta 222 euroa/1000 kiloa.

Kasvintuotantotilojen määrä on nousussa ja kotieläintilojen laskussa. Vuonna 2015 yleisin kotieläintalouden tuotantosuunta oli lypsykarjatalous. Suomessa kotieläintiloja vuonna 2015 oli yhteensä 20 094 tilaa, josta lypsykarjatiloi-
loja oli yhteensä 8593 tilaa. Tästä laskettuna lypsykarjojen osuus kotieläintiloista on yhteensä 43 %. Alla olevan kuvion 7 mukaan 19 % nautatiloista on emolehmä-, hieho ja sonnitiloja. Laskennassa mukana olevat hevoset olivat mautilojen omistuksessa.

Kuvio 7. Kotieläintiloja Suomessa vuonna 2015.
(Vuorisalo 2015b).

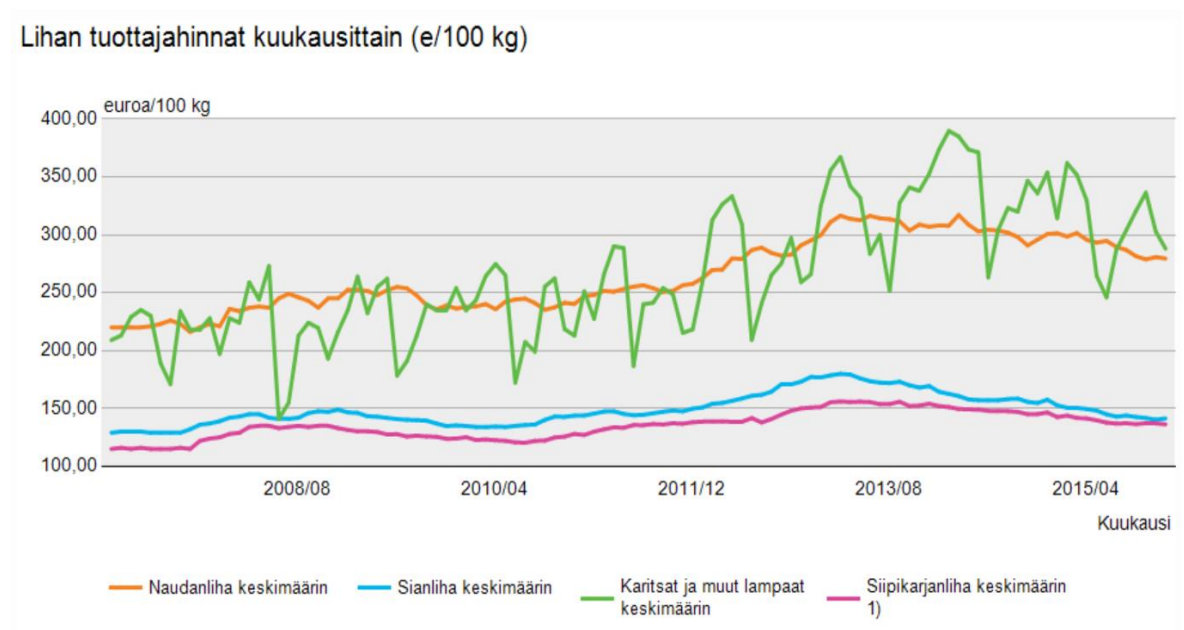
Vuorisalon tutkimuksen (2015c) mukaan Suomessa maitoa tuotettiin kiintiökaudella 2014/2015 yhteensä 2 298 miljoonaa litraa. Maidontuotantotiloja oli noin 8300. Tutkimuksessa todettiin maitotilojen vähentyneen viisi prosenttia verrattuna vuoteen 2014. Kuitenkin maidontuotanto on lisääntynyt lähes kaikilla ELY-keskusten alueilla. Tuotetusta määrästä vuonna 2015 Etelä-Pohjanmaalla tuotettiin noin 265 miljoonaa litraa. Kauhavalla maitotiloja oli vuonna 2015 yhteensä 106 tilaa ja maidontuotantoa oli hiukan yli 30 miljoonaa litraa. Tutkimuksessa mainittiin Suomen suurimmiksi maidontuottajakunniksi vuonna 2015 Kokkola, Kiuruvesi, Nivala, Kuopio ja Vieremä.

Kotieläinpuolella tuotantohinnat ovat lähes joka tuotantosuunnalla laskeneet. Joulukuussa 2015 maidon tuottajahinta oli keskimäärin 39,10 senttiä litralta, naudanlihalla 279,48 euroa/100 kilolta, sianlihalla 141,39 euroa kilolta, lampaanlihalla 287,88 euroa kilolta ja siipikarjalihalla 136,28 euroa/100 kilolta. Verrattuna edelliseen vuoteen E-luokan normimaidon hinta laski 9 %, sonniniha laski 5 %, sianliha 10 %. Virikehäkkimunien hinta nousi 3 %. (Karppinen 2015.)

Vuonna 2014 sianlihan tuotanto väheni 186 miljoonaan kiloon. Vähennystä oli jokaisen ELY-keskuksen alueella. Sianlihan tuotantoa oli eniten Huittisissa, Loimaalla ja Ilmajoella. Vastaavasti naudanlihaa tuotettiin eniten Pohjois-Savossa ja Poh-

jois-Pohjanmaalla verrattuna vuoteen 2013. Määrällisesti eniten naudanlihan tuotannon kasvua oli Pohjois-Savossa ja Etelä-Pohjanmaalla. Suurimpia naudanlihan tuottajakuntia vuonna 2014 olivat Kiuruvesi (3,4 miljoonaa kiloa), Kauhava (1,9 miljoonaa kiloa) ja Siikajoki (1,6 miljoonaa kiloa). (Vuorisalo 2015a.)

Kuviossa 8 näkyy, miten jatkuvaa heilahtelua on ollut lihan tuottajahinnoissa esimerkiksi lampaanlihalla. Pienimmän tuoton sai sian- ja siipikarjanlihasta, kuten broilerin- ja kalkkunanlihasta.

Kuvio 8. Lihan tuottajahinnat vuosilta 2008–2015. (Karppinen 2015).

Suomessa maatalouden rakennemuutos on melko voimakasta. Tämä näkyy sekä tilojen vähentymisenä, että tilakokojen suurentumisena. Maatilojen kannattavuuteen on maataloustuilla suuri merkitys. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaan tuet suuntautuvat yhä enemmän ympäristöön ja tuotteiden laatua parantavaksi (Vyr 2014, 6.)

Taulukossa 1 on osoitettu vuosilta 2000–2014 maa- ja puutarhatalouden tuotot. Tästä on selvästi nähtävissä, miten maataloustukien määrä on huomattavasti suurempi osuus tuotosta verrattuna esimerkiksi kasvinviljelytilan saamiin tuottoihin. Kuvioon on otettu mukaan myös omalla tilalla tuotettujen ja käytettyjen rehujen ja siementen arvo.

Kotieläintilojen tuotto on koko maa- ja puutarhatalouden tuotosta yli 35 %. Kasvinviljelytuotto on vastaavasti vajaa 18 %. Taloustohtorin tekemän tutkimuksen (2016b) mukaan vuonna 2015 viljanviljelytilalla tehdyn työn määrää oli 880 tuntia vuodessa. Lypsykarjatilalla vastaava työmäärä oli 3890 tuntia vuodessa.

Taulukko 1. Maa- ja puutarhatalouden tuotto 2000–2014. (Tilastoja – Tietohaarukka [Viitattu 19.11.2015]).

Talous

MAA- JA PUUTARHATALOUDEN TUOTTO

Tuottoerä	2000	2005	2013	2014 e.
	Milj. €	Milj. €	Milj. €	Milj. €
Kasvinviljelytuotto yhteensä	881	720	1 161	1 034
Ruis ja vehnä	84	74	160	151
Ohra	171	155	283	235
Kaura ja muut viljat	139	80	163	136
Öljykasvit	15	19	48	41
Nurmirehut	269	218	397	358
Peruna ja sokerijuurikas	183	158	82	88
Palkokasvit ja muut kasvit	21	16	26	25
Kotieläintuotto yhteensä	1 612	1 653	2 154	2 075
Nautakarjatuotto	1 089	1 094	1 510	1 491
Sikatuotto	311	360	373	330
Siipikarja	204	194	219	201
Lammas- ja vuohituotto	9	6	53	53
Kasvihuone- ja avomaa- tuotto	549	517	614	557
Rahoitustuotto	16	14	12	11
Muu tuotto	147	168	209	229
Tuet yhteensä	1 776	1 966	2 002	1 954
CAP-tuet	385	514	596	554
LFA-tuki ja ympäristötuki	721	747	814	811
Kansalliset tuet ja investointituet	667	702	584	589
Yhteensä	4 981	5 038	6 152	5 860

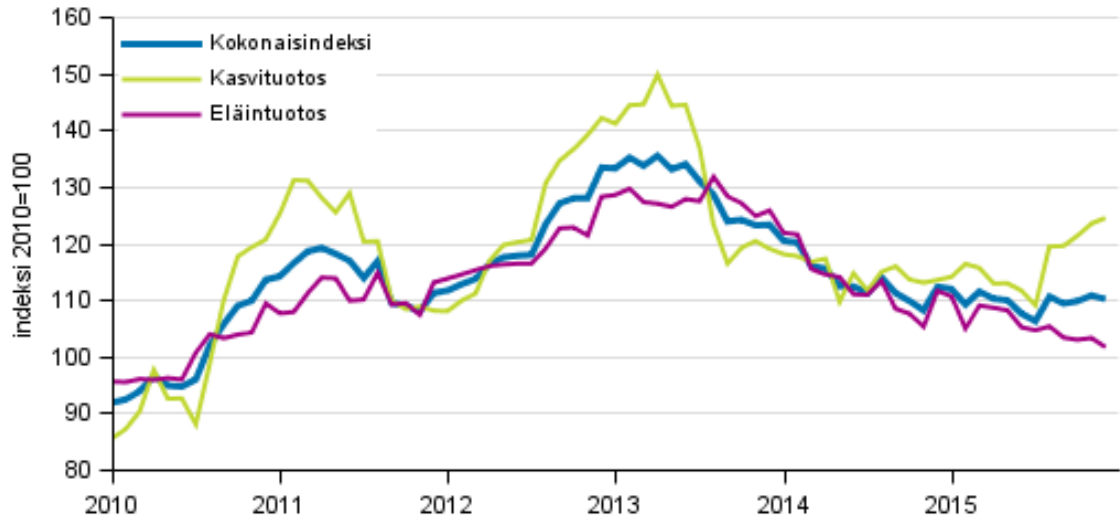
Luonnonvarakeskuksen tilastojen mukaan kannattavuuskerroin vuonna 2014 oli keskimäärin 0,38. Tämä tarkoittaa, että tilalle jäävät tulot kattavat noin 38 % palkkavaatimuksesta ja oman pääoman korkovaatimuksesta. Vuonna 2013 kannattavuuskerroin oli 0,40. (Taloustohtori 2016a.)

Useat maatilat ovat olleet maksuvaikeuksissa tuottajahintojen, kuten maidon, ohran ja sianlihan, laskettua vuoden 2013 jälkeen. Syynä tähän on ollut markkinatilanne Euroopassa, Venäjän tuontikielto, tukimaksujen lykkääminen ja sääolosuh-

teet. Vuoden 2015 tukien maksatuksia on jaettu pitemmälle aikajaksolle, joten tämä on hankaloittanut tuottajien talouden suunnittelua.

Latukan ennusteen (2014) mukaan tilojen kokonaismäärä laskee 48 000 tilaan vuoteen 2020 mennessä. Kotieläintilojen määrä vähenee kolmanneksen. Näistä maitotilojen määrä laskee 34 % ja muiden nautakarjatilojen sekä sikatilojen määrä 31 %. Viljatilat vähenevät vajaa 10 %. Etelä-Pohjanmaalla väheneminen on 10 % luokkaa. Tuotannon lopettaneet ovat keskimääräistä pienempiä tiloja, jolloin tuotantomäärät eivät välttämättä alene. Lisäksi Latukan ennusteen (2014) mukaan tuotteiden hintakehitys, investointituet ja tukien jatko määrittelee sen, miltä jatkavien tilojen laajentamispäätökset vaikuttavat, mikä vaikuttaa tuotantomäärien kehitykseen.

Rautelin (2016) tutkimuksen mukaan kasvituotteiden hintojen nousu johtui viljojen, perunan ja tuoreiden vihannesten kallistumisesta. Vastaavasti eläinten ja eläintuotteiden hintojen laskuun vaikuttivat maidon ja sianlihan halpeneminen. Laskua kuitenkin hillitsi turkistuotteiden hintojen nousu.

Kuvio 9. Maatalouden tuottajaindeksi 2010=100, 1/2010–12/2015. (Rautelin 2016).

Maatilojen määrä Suomessa on laskenut keskimäärin 3 % ja kotieläintaloudessa esimerkiksi maitotiloilla jopa 7 % vuosittain. Suomen maatalouden kilpailukykyyn parantaminen tarvitsee rakennekehitystä ja yksikkökoon kasvattamista. Teknologian kehittyminen ja tilakoon kasvattaminen lisäävät tuottavuutta ja alentavat yk-

sikkökustannuksia, mutta myös tehostavat suunnittelua, työn jakamista ja parantavat näiden voimalla tuottavuutta. (Ahlstedt & Niemi 2015, 43.)

2.2 Kansallisesta maataloustukipolitiikasta EU:n yhteiseen

1950-luvun alussa maataloustuotteiden hinnat määrättiin vuosittain valtiovallan ja tuottajajärjestön välisissä neuvotteluissa. Valtakunnallisen yleislakon päätyttyä maaliskuussa 1956 hallitus hyväksyi hallitusohjelmaansa maataloustulojärjestelmän luomisesta tuottajahintojen pohjalta. Syntyi maataloustulolaki. Lakia ei kuitenkaan säädetty pysyväksi vaan lakia uusittiin ja yksityiskohtia muutettiin muutaman vuoden välein. (MTK, 2007.)

Alussa maataloustulon korotukset olivat sidottuna palkansaajien ansiotuloon. Lain sidonnaisuus muiden väestöryhmien tulotasoon aiheutti kuitenkin monia vaikeuksia neuvotteluissa. Vuonna 1977 lakiin määriteltiin tuotantokatot, jotka määrittivät valtiovallan vastuun ylituotannon viennistä ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Vuonna 1979 maataloustulon osalta siirryttiin vapaaseen neuvottelulakiin ajatuksena kehittää maataloustuloa nopeammin verrattuna muihin. (Kettunen 1992, 71–72.)

Maataloustulolain (736/1989) eli hintalain tarkoitus oli turvata ja kehittää tulokehitystä. Kettusen (1992, 72) tutkimuksen mukaan vuonna 1989 säädetty laki oli voimassa viisi vuotta. Oleellisin muutos tässä laissa oli tuotantokattojärjestelmän muuttuminen portaittaiseksi. Tämä tarkoitti maatalouden vientivastuun alkamista jo ensimmäisestä vientikilosta joka ei kuitenkaan koskettanut maitoa.

Heti vuoden 1991 maataloustukilain valmistumisen jälkeen vaadittiin muutoksia muutettavaksi perusteena valtiotalouden vaikeudet, kansainväliset paineet maatalouden tuen alentamiseksi ja korkean hintatason yleinen arvostelu. Tämän seurauksena vientivastuukatto poistettiin vuoden 1991 osalta. Maidon tuotantokattoa muutettiin. Vuonna 1992 lakiin tuli lisäys, että maatilatalouden kehittämisrahaston varoja käytetään 200 miljoonaa markkaa maataloustuotannon ohjaamiseen ja tasapainottamiseen. (Kettunen 1992, 73.)

Kettusen (1992, 69) tutkimusraportin mukaan laki antaa yleisohjeet maataloustuoneuvotteluille valtiovallan ja maataloustuottajien keskusjärjestön välille. Neuvotteluissa päätetään maataloustuotteiden hintatasosta ja tavoitehintojen muutoksista. Näin pyritään vaikuttamaan tulokehitykseen. Neuvottelujärjestelmä on muuttunut aikaa myöten, mutta pääsisältö on pysynyt lähes samana.

Tuotantopolitiikkaa voidaan ohjailta maataloustulolaila kuten hintamuutoksilla. Hintamuutoksien vaikutukset ovat hitaasti nähtävillä varsinkin jos tuotantoa halutaan lisätä. Lehmäkannan uudistaminen ei onnistu nopeasti kun taas tuotannon vähentäminen onnistuu huomattavasti nopeammin vähentämällä kotieläinten määrää. Viljapuolella hintamuutosten vaikutukset tuotannossa näkyvät myös hitaasti. Olosuhteiden muutokset vaikuttavat tuotantopäätöksiin nopeasti. Syysviljan kylvö voi jäädä tekemättä huonojen sääolosuhteiden vuoksi tai kasvin talvehtimisotot ovat epäonnistuneet. (Kettunen 1992, 69.)

Hintalait sisälsivät tukipolitiikan osia niihin kuluvien määräysten ja hintapoliittisen tuen vuoksi. Hintapoliittisia tukia olivat pinta-alalisät, hehtaarituki, aluetuki ja maidon lisähinta sekä joitain tuotantotukia. Aluetuen tarkoitus oli tukea maan eri tuloeroja, jotka johtuivat eri luonnonolosuhteista. Tukipolitiikalla tasoitettiin pieni- ja suurituloisten välisiä tuloeroja. (Kettunen 1992, 69–70.)

Kettusen (1992, 71) raportin mukaan maataloustulolain tärkeimmät kohdat olivat kustannusten kompensointi, viljelijäperheen eli maataloustulon oman työn korvauksen sidonnaisuus verrattuna muihin elinkeinoihin ja tuotannon rajoitus.

Vuonna 1994 maataloustukilaki korvattiin markkinatalouteen tähtäävällä EU-järjestelmällä. Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995, jolloin siirryttiin maataloustulolaista EU:n määäämien tuottajahintojen ja EU:n sekä kansallisten tukipolitiikan piiriin. (MTK, 2007.)

Maatalouden tulotukijärjestelmä muodostuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodoista sekä kansallisesta tukijärjestelmästä. Koska Suomen tuotantolosuhteet poikkeavat muista Euroopan maista lyhyellä kasvukaudella ja pitkällä talvikaudella, on Suomi ollut oikeutettu luonnonhaittakorvaukseen (LFA) vuodesta 1995 lähtien. Suomalaiset tilat ovat sitoutuneet EU:n ympäristötukiohjelmaan, jo-

hon kuului edellisellä ohjelmakaudella (2007–2013) noin 90 % viljelijöistä ja 95 % peltoalasta. (Vyr 2014, 6.)

Vuonna 2013 allekirjoitettiin sopimus EU:n yhteisestä maatalouspolitiikasta (CAP), sen suunnasta ja sisällöstä vuoteen 2020 asti. Tämä sopimus astui voimaan 2015 alussa ja se luo pohjan maataloustukien jakamiseen tasapuolisemmin eri jäsenvaltioiden kesken. Sopimus luo säännöt, joka asettaa tiukemmat ympäristönormit tukien ehdoksi. (Niemi 2014, 1–3.)

Kuvio 10. Yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) rakenne. (Ahlstedt & Niemi 2015, 48).

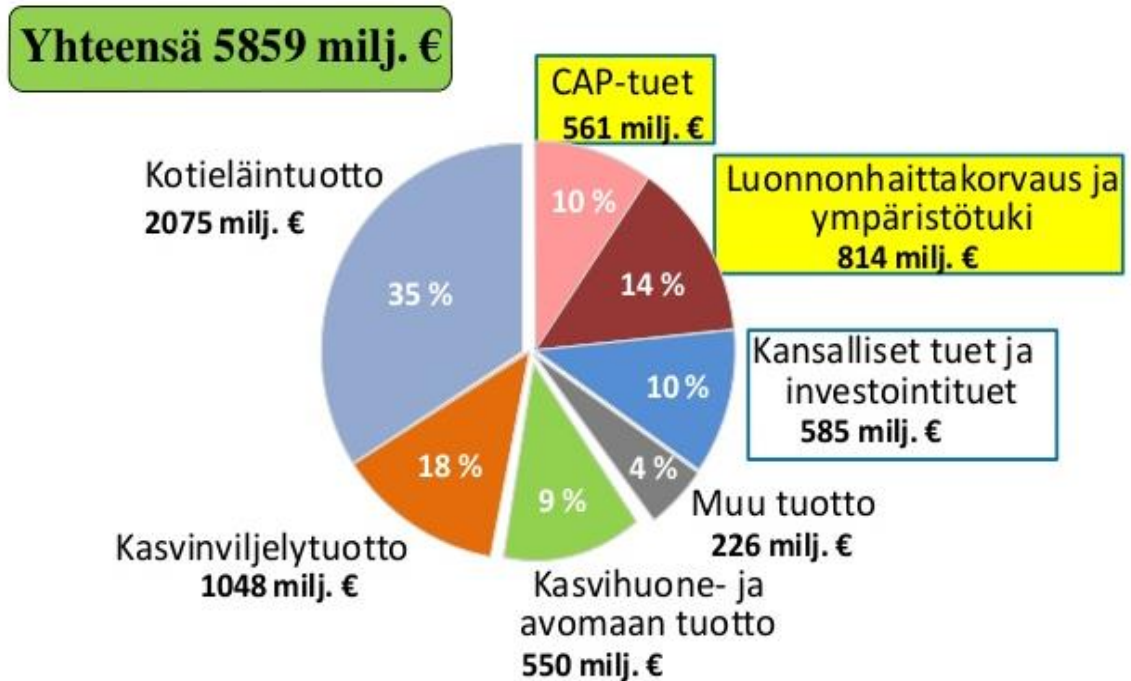
EU:n yhteisen maataloustukipolitiikan rahoitus jaetaan I ja II pilariin. Suurin osa rahoituksesta (75 %) kohdentuu I pilariin eli markkina- ja tilatukeen. II pilarissa rahat kohdentuvat maaseudun kehittämistoimenpiteisiin, joiden osuus jää huomattavasti pienemmäksi, 25 % koko osuudesta.

Suomen kannalta maatalouspolitiikan keskeisiä muutoksia olivat EU:n rahoittamien tukien kokonaistaso, eri pilareiden rahoitusosuudet, tuotantosidonnaisten tukien maksamisen edellytykset sekä tukien viherryttämisen ehdot. Maataloustuilla on koko EU jäsenyyden aikana ollut Suomessa merkittävä vaikutus muun muassa

kilpailuedellytysten turvaamisessa maan eri osissa ja tuotantosuunnissa. (Niemi 2014, 1–3.)

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) pyrkimys on kehittää maataloustuotantoa tasapainoisella tavalla huomioiden ympäristö ja eläinten hyvinvointi. Tarkoitus on myös edistää maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Viljelijöiden tulotasoa on pyritty ylläpitämään maksamalla suoraa tulotukea, jonka saamiseksi viljelijän on noudatettava elintarviketurvallisuutta, eläinten hyvinvointia ja ympäristöä koskevia määräyksiä. Uudistuneen sopimuksen tärkeimmät kohdat olivat ympäristöystävällisemmät viljelymenetelmät, innovointi, tutkimus ja tietämyksen levittäminen sekä oikeudenmukaisempi tukijärjestelmä ja viljelijöiden aseman vahvistaminen elintarvikeketjussa. (Valonen, [viitattu 20.11.2015].)

Kuvio 11 kuvaa hyvin kuinka paljon viljelijöiden tuloista koostuu maataloustuista. Yhteisen politiikan tukimuodot muodostivat aikaisempina vuosina noin 70 % maatalouden kokonaistuesta ja neljännes kokonaisliikevaihdosta. Kokonaistuotto käsittää noin 5859 miljoonaa euroa. EU-tukia täydennetään kansallisilla tuilla kuten pohjoisella hehtaaruella, Etelä-Suomen kansallisella tuella, investointituilla ja nuorten viljelijöiden tuella. Tuotantosidonnaiset tuet säilyvät EU:n maatalouspolitiikassa edelleen. (Niemi 2015.)

Kuvio 11. Maatalouden kokonaistuoton rakenne Suomessa vuonna 2014. (Niemi 2015, dia 3).

2.3 Maataloustukijärjestelmä

Maataloustukien tarkoitus on turvata kotimaisten elintarvikkeiden tuotanto, kohtuulliset kuluttajahinnat, tuotannon säilyminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Tuet peittävät tuotannosta syntyviä kuluja eivätkä sinänsä ole tuottajan palkkaa. Tukien tarkoitus on lisätä tuotannon peruskannattavuutta. Tuotantokustannusten peittämiseksi tarvitaan tuotantohinnan lisäksi tukea, että tuotanto pystytään säilyttämään myös pohjoisissa olosuhteissa. Tukien avulla pyritään lisäksi säilyttämään ympäristöä. Tukien saaminen edellyttää siihen liittyvien ehtojen noudattamista. Näiden ehtojen noudattamista valvotaan, että tukea on haettu oikein perusteiden ja että toimitaan hakemuksen ehtojen mukaisesti. Myös hallintoa valvotaan jatkuvasti. (Mavi, [viitattu 4.11.2015].)

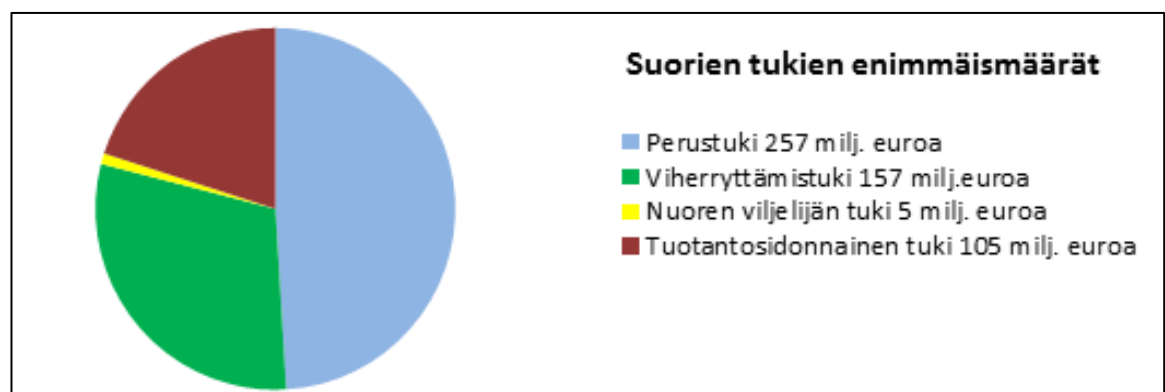
Maatalouden tukijärjestelmä muodostuu EU:n kokonaan rahoittamista suorista tuista, osittain EU:n rahoittamista maaseudun kehittämissuorista ja kokonaan kansallisesti rahoitettuja tuista. Tukimuotoja on jaettu myös eläinperusteisiin ja peltoalaan perustuviin. Lisäksi tilan kehittämiseen on mahdollisuus hakea investointitukea. Nuori viljelijä voi hakea aloitustukea tilanpidon aloittamiseen.

Maataloustukien maksatuksesta ja toimeenpanosta vastaa Maaseutuvirasto. (Patjas & Palonen, [viitattu 24.11.2015].)

Luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki perustuvat Suomen esittämään ja komission hyväksymään maaseudun kehittämissuunnitelmaan. Kansallinen tukijärjestelmä koostuu Etelä-Suomen kansallisesta tuesta ja pohjoisesta tuesta. Ohjelmaesityksistä neuvotellaan maataloustuottajien keskusjärjestön kanssa. Kansallinen tuki edellyttää komission hyväksyntää. (Patjas & Palonen, [viitattu 24.11.2015].) C-alueen muita kohdistettavia, pienempiä kansallisia tukia, ovat maidon tuotantotuki, yleinen hehtaarituki, nuorten viljelijöiden kansallinen tuki ja sokerijuurikkaan tuki. Eläintuista pohjoinen nautatuki, sika- ja siipikarjantalouden tuotannosta irrotettu tuki, pohjoinen uuhi- ja kuttutuki sekä pohjoinen hevostuki.

2.3.1 EU:n suorat tuet

Suorat tuet kuuluvat maatalousrahaston varoista maksettaviin tulotukiin. Suomessa vuosina 2015–2020 toteutettavat suorat tuet ovat perustuki, viherryttämistuki, nuoren viljelijän tuki sekä tuotantosidonnainen kokonaisuus monesta eri tuesta. Pääehtona tuille on aktiiviviljelyn ehdot sekä täydentävät ehdot. Tukia myönnetään pinta-alan, eläimen tai teurastetun eläimen perusteella. (Lehmusvuori, Palonen & Nurmi, [viitattu 24.11.2015].)

Kuvio 12. Suorien tukien enimmäismäärät. (Lehmusvuori ym. [viitattu 24.11.2015]).

Suorien tukien yhteismäärä voi olla enintään 523 miljoonaa euroa. Perustuen määrä on noin 257 miljoonaa euroa eli 49 %, viherryttämistuki 30 % ja kansallisesti maksettavaa tuotantosidonnaista tukea 20 %. Murto-osa jää nuoren viljelijän tuelle eli noin 5 miljoonaa euroa. (Lehmusvuori ym. [viitattu 24.11.2015]).

Valtioneuvoston asetuksessa (234/2015) määritellään perustuen, viherryttämistuen ja nuorten viljelijän tuesta euromääräisesti maksettavien suorien tukien euromäärät ja ehdot tukien maksamiselle. Vastaavasti Valtioneuvoston asetuksessa (137/2015) määritellään tuotantosidonnaiset tukikokonaisuudet.

EU:n rahoittamiin suoriin tukiin kohdistetaan niin sanottu Rahoituskuri. Jos EU:n rahoittamien suorien tukien yhteenlaskettu määrä ylittää 2000 euroa, leikataan ylittävältä osalta Parlamentin ja neuvoston hyväksymä prosenttivähennys. Ehdotuksen prosenttimäärästä antaa Komissio Euroopan parlamentille ja neuvostolle maaliskuun loppuun mennessä. Rahoituskurin tarkoituksena on varautua vuosittain maataloustuotteiden tuotantoon ja jakeluun vaikuttaviin kriiseihin. Rahoituskurissa varaudutaan myös suorien tukien enimmäismäärien ylittymiseen. Ellei Rahoituskurin varoja tarvita, ne palautetaan viljelijälle takaisin. Vuonna 2015 Rahoituskurin leikkausprosentti oli 1,39. Rahoituskurin piiriin kuuluvat seuraavat EU-rahoitteiset tuet: Perustuki, Viherryttämistuki, Nuorten viljelijäin tuki (EU), Pelto- kasvipalkkio, EU:n nautapalkkio, EU:n lypsylehmäpalkkio (AB-alueella) sekä Lammas- ja vuohipalkkio. (Tukihakuopas 2015, 135–136.)

Perustuki on riippuvainen tuenhakijan hallinnassa olevista tukioikeuksista. Tukioikeuksien arvo vuonna 2015 on AB-tukialueella 117 euroa ja C-alueella 101 euroa hehtaarilta. Yksi tukioikeus oikeuttaa yhden hehtaarin perustuen määrään. (Palonen, [viitattu 24.11.2015].) Etelä-Pohjanmaa kuuluu C-alueeseen. Vain Etelä-Suomi on pääosin AB-aluetta.

Viherryttämistuen tarkoitus on lisätä ja edistää ilmaston ja ympäristön kannalta parempia maatalouskäytäntöjä. Tuki vaihtelee 66–74 euron väliltä riippuen tilan sijainnista. Viherryttämistuen vaatimuksiin kuuluu viljelyn monipuolistaminen, pysyvän nurmen säilyttäminen ja ekologinen ala. Viljelyn monipuolistaminen tarkoittaa, että jos tilalla on peltoa enemmän kuin 10 hehtaaria, on viljeltävä kahta tai kolmea kasvia peltoalasta ja tilan sijainnista riippuen. Tietyin ehdoin viherryttämi-

sestä vapautuu, mutta silloin peltoa on oltava alle 10 hehtaaria, yli 75 % peltoalasta nurmella tai yli 50 % peltoalaksi ilmoitetusta alasta ei ole ollut viljelijän hallinnassa edellisenä vuonna ja viljeltäväksi kasviksi on ilmoitettu täysin eri kasvi. Pysyvän nurmen säilyttäminen koskee tiloja, joilla nurmialaa on ollut samalla loholla pidempään kuin 5 vuotta. Tällöin nurmi saa pysyvän nurmen statuksen. Jos nurmen taso laskee koko maassa alle 5 %, viljelijä voi joutua ennallistamaan muuhun käyttöön otettuja pysyviä nurmia. Ekologinen ala koskee Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnissa sijaitsevia tiloja. Näissä ekologista alaa tulee olla vähintään 5 %. Ekologiseksi alaksi lasketaan kesannot, typensitojakasvien aloja, lyhytkiertoisien energiapuun aloja tai täydentävien ehtojen mukaisia suojeltuja maisemapiirteitä. (Mavi, [viitattu 24.11.2015].)

Nuorten viljelijän tuki myönnetään alle 40-vuotiaalle ja alle 5 vuotta tilanpidon aloittamisesta olevalle viljelijälle. Tuen tarkoitus on helpottaa maataloustoiminnan aloittamista ja edistää maatalouden rakennekehitystä. Vuonna 2015 tukea maksettiin noin 50 euroa hehtaarilta. (Lehmusvuori ym. [viitattu 24.11.2015].) Enintään tukea voidaan maksaa 90 aktivoituille tukioikeushehtaarille.

Tuotantosidonnaisen tuen tarkoitus on ylläpitää raaka-aineen tarjontaa. Sen tukimuotoja ovat lypsylehmäpalkkio, nautapalkkio, uuhipalkkio, kuttupalkkio, teuras-karitsa- ja kilipalkkio sekä peltokasvipalkkio. Tuotantosidonnainen tuki on EU:n jäsenvaltiolle vapaaehtoista. Tuki on monelle tilalle kuitenkin elinehto. Tuet määräytyvät hakevan tilan sijainnin mukaan. Alueelliset tasot ja eri tukien määrät löytyvät valtioneuvoston asetuksesta 137/2015. Tuotantosidonnaisilla tuilla tavoitellaan maan rakenteen muuttumista positiivisempaan suuntaan. Kasvien ja hyönteisten elinolosuhteiden parantuminen vähentää eroosiota ja ravinnehuuhtoumista sekä yksipuolista viljanviljelyä. Kulttuurimaisema ja luonnon monimuotoisuus säilyy. (Nurmi, [viitattu 24.11.2015].)

2.3.2 EU:n osittain rahoittamat maaseudun kehittämistuet

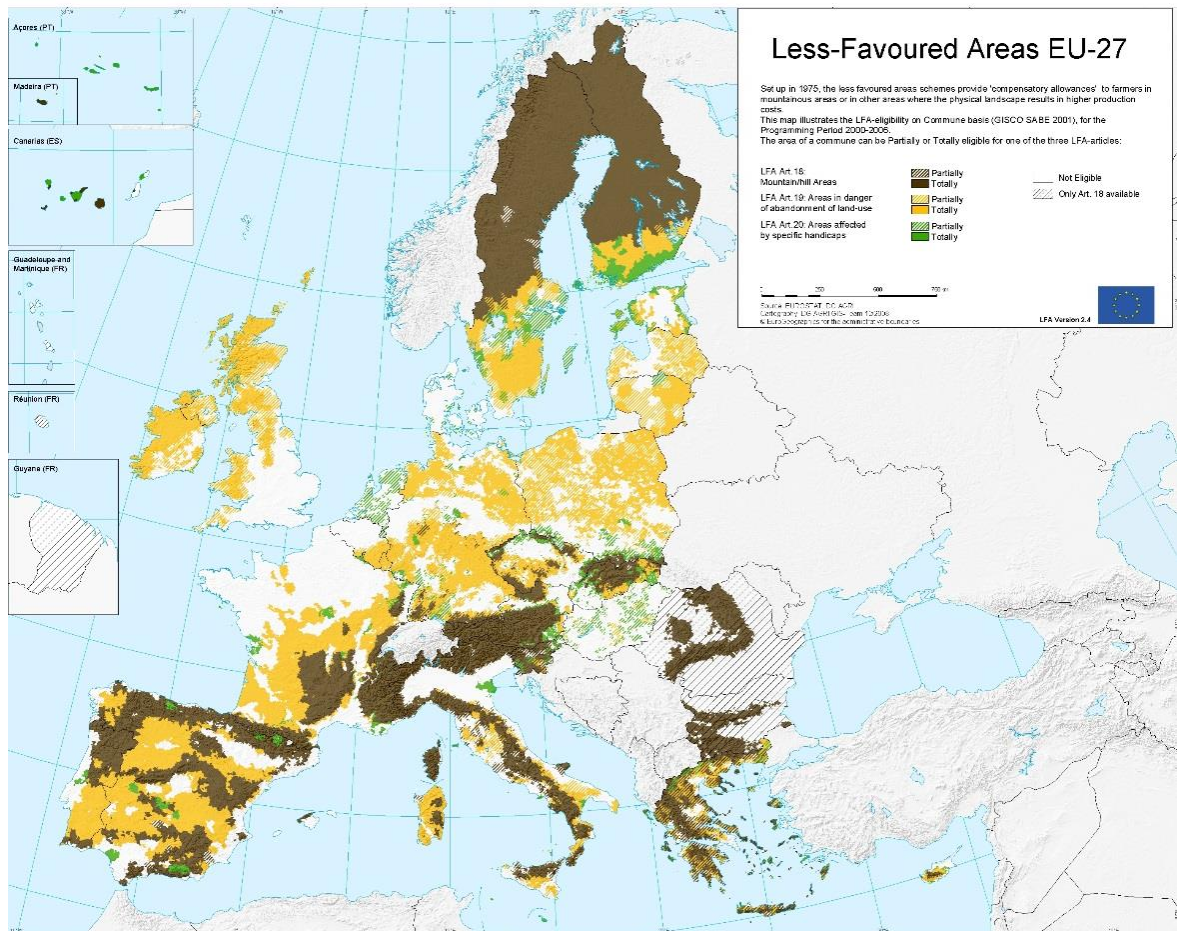
Luonnonhaittakorvaus ja ympäristökorvaus ovat ohjelmaperusteisia tukia. Ne kuuluvat vuonna 2014 hyväksytyyn maaseudun kehittämisohjelmaan, johon maaseu-

dun kehittämistä koskevat EU-asetukset ovat antaneet raamit. (Pehkonen, [viitattu 1.12.2015].)

Luonnonhaittakorvaus eli Less Favoured Areas (LFA) on tuki, joka on tarkoitettu epäsuotuisille maanviljelysalueilla EU:n alueella. Tuki on osa yhteistä maatalouspolitiikkaa. Suomi on Euroopan pohjoisin maatalousmaa, jonka ilmasto-olosuhteet ovat vaikeat lyhyen kasvukauden vuoksi. Luonnonhaittakorvaus tasaa kustannuseroja muihin Euroopan tuotantoalueisiin verrattuna. (Pehkonen, [viitattu 1.12.2015].)

LFA on käytössä kaikissa EU:n jäsenmaissa. Näillä mailla on erikokoisia järjestelmiä koskien kattavuutta, tukitasoja ja budjettia. Suomessa, Irlannissa ja Itävallassa LFA -alueiden tiloista noin 90 % saa LFA -tukea. EU-27:n mukaan käytössä olevasta maatalousmaasta 58 % on LFA:n osuutta. Komission mukaan LFA -tuen tulisi perustua vain luonnonhaittoihin. Komission tiedonannossa vuonna 2009 on esitetty kahdeksan kriteeriä, jotka liittyvät ilmastoon ja maaperään. Kriteereinä olivat kylmä ilmasto, lämpöstressi, maaperään liittyvät kuivatus, rakenne, kivisyys, juurisyvyys, kemialliset ominaisuudet ja kosteustasapaino sekä maan kaltevuus. Ilmastohavaintoja oli tarkasteltava 30 vuoden aikasarjassa. (Pehkonen 2009.)

Kuviossa 13 näkyvät ruskeat alueet kuuluvat artikla 18 piiriin. Tällä alueella kasvukausi on lyhyt korkean sijaintinsa vuoksi tai niillä on jyrkkiä rinteitä alemmissa korkeuksissa tai näiden molempien yhdistelmiä. 19 artikla ovat keltaista aluetta, johon kuuluvia uhkaa viljelyn lopettaminen heikkotuottoisen maan vuoksi. Artiklan 20 alueet ovat vihreitä alueita, joilla viljelyä olisi jatkettava ympäristön säilyttämiseksi ja parantamiseksi, maaseudun ylläpitämiseksi, matkailumahdollisuuksien ja rannikoiden turvaamiseksi. (European Commission 2009.)

Kuvio 13. Less Favoured Areas (LFA) EU-27. (European Commission 2009).

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 (s. 521) mukaan luonnonhaittakorvaus rahoitetaan osittain maaseuturahaston ja kansallisista varoista sekä kokonaan kansallisesta rahoitettavasta korvauksen korotuksesta.

LFA haetaan vuosittain ja se maksetaan pellolle, jonka viljelijä noudattaa täydentäviä ehtoja ja on aktiiviviljelijä. Viljelijän hallinnassa on oltava korvauskelpoista maata vähintään viisi hehtaaria, saaristoalueella kolme hehtaaria. Myös vuonna 2014 pysyväksi laitumeksi ilmoitetut, pellon ulkopuoliset lohkot saavat luonnonhaittakorvauksen. Korvausta maksetaan kaikille normaaleille viljelykasveille kuten viljat, öljykasvi, valkuaiskasvit, perunat, nurmet, kesannot (jota enintään 25 %) suojavyöhykenurmi, avomaanvihannekset, mauste- ja lääkekasvit sekä hedelmä- ja marjikasvit. Myös puutarhataimistot ja erityistukisopimusalat ovat korvauskelpoisia. Haettu ala pitää olla hakijan hallinnassa viimeistään 15.6. Kotieläintiloille mak-

setaan kotieläinkorostusta, jos eläintiheys 0,35 eläinyksikköä hehtaarilta täyttyy. Kotieläinkorostusta haetaan yhtä aikaa LFA:n kanssa kevään tukihaun yhteydessä. Korvaustasoon kuuluu sekä EU:n rahoittama, että kansallinen osuus. (Tukihakuopas 2015, 112–116).

Taulukko 2. Korvaustasot eri tukialueilla.
(Tukihakuopas 2015, 112).

Korvaustasot

Tukialue	€/ha 1. Osarah. + Kans.osuus	€/ha 2.Korotus	Yhteensä €/ha Kasvitila/ Kotieläintila
AB-alue	217	60	217 / 277
C-alue	242	60	242 / 302

Tukihakuoppaan (2015, 112) taulukon mukaan korvaustaso vuonna 2015 on C-alueella kasvinviljelytilalla 242 euroa ja ehdot täyttävällä kotieläintilalla 302 euroa hehtaarilta. Maksettava tuki pienenee tilakoon kasvaessa seuraavasti:

– 150 ha asti	100 %
– 150 – 300 ha	90 %
– yli 300 ha	80 %

Suomi maksaa LFA:n kansallista lisäosaa. Tämä tuki maksetaan LFA:n yhteydessä eikä siten erillistä lisäosaa enää haeta kuten aikaisempina vuosina. Lisäosa siis sisältyy yllä olevan taulukon 2 summiin. Valtioneuvoston asetuksen (45/2014) 5 § mukaan LFA:n lisäosaa on mahdollista maksaa kansallisena tukena tukialueittain ja tilan tuotantosuunnan mukaan tukeen oikeuttavan peltoalan mukaan euroa hehtaarilta.

AB-alueella LFA:n kansallinen osuus oli vuosina 2015–2016 kasvinviljelytilalla 115 euroa hehtaarilta ja kotieläintilalla 175 euroa hehtaarilta. Vastaavasti C-alueella maksettava kansallinen osuus oli kasvinviljelytilalla 125 euroa hehtaarilta ja kotieläintilalla 175 euroa hehtaarilta. Vuonna 2017 kansallisen rahoituksen osuus tulee vähenemään 10 euroa hehtaarilta, jolloin Luonnonhaittakorvaus on C-alueella kasvinviljelytilalla 232 euroa hehtaarilta ja kotieläintilalla 292 euroa hehtaarilta.

Samalla tavalla myös AB-alueella tuki laskee 10 euroa hehtaarilta. (Maaseutuohjelma 2014–2020.) Alla olevissa taulukoissa 3 ja 4 ovat uudet korvaustasot vuodelle 2017 alueille, jotka kuuluvat vuoristoalueeseen (C-alue) tai niillä on luonnonolosuhteista johtuvia huomattavia rajoitteita (AB-alue). Vuonna 2015 tukialueita ovat AB ja C. Näistä C-alue kuuluu kokonaisuutenaan korotettuun tukialueeseen.

Taulukko 3. Luonnonhaittakorvauksen määrät AB-alueella vuonna 2017. (Maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, 528).

	EU-osarahoitteinen luonnonhaittakorvaus (€/ha)	Kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus (€/ha)	Luonnonhaittakorvaukset yhteensä (€/ha)
AB-alue			
-kasvinviljely	92	115*)	207
-kotieläintalous	92	175*)	267**

*) Kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen hehtaarikorvaus on vuosina 2014-2016 kasvinviljelyssä 125 €/ha/v (yht. 217 €/ha/v) ja kotieläintaloudessa 185 €/ha/v (yht. 277 €/ha/v). Korvaustasoa lasketaan vuodesta 2017 alkaen 10 eurolla hehtaaria kohti (luvut yllä olevassa taulukossa).

***) Korvaustaso ylittää asetuksen N:o (EU) 1305/2013 liitteen II tukimäärän. Perustelu on esitetty tukitason laskentametodologia kohdassa 8.2.8.5

Taulukko 4. Luonnonhaittakorvauksen määrät C-alueella vuonna 2017. (Maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020, 522).

	EU-osarahoitteinen luonnonhaittakorvaus (€/ha)	Kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus (€/ha)	Luonnonhaittakorvaukset yhteensä (€/ha)
C-alue = vuoristoalue			
-kasvinviljely	117	115*)	232
-kotieläintalous	117	175*)	292

*) Kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen hehtaarikorvaus on vuosina 2014-2016 kasvinviljelyssä 125 €/ha/v (yht. 242 €/ha/v) ja kotieläintaloudessa 185 €/ha/v (yht. 302 €/ha/v). Korvaustasoa lasketaan vuodesta 2017 alkaen 10 eurolla hehtaaria kohti (luvut yllä olevassa taulukossa).

Ympäristökorvausjärjestelmä jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin ja niihin sitoudutaan viideksi vuodeksi. Sitoumukset haetaan maataloustoimiston ja sopimukset ELY-keskuksen kautta.

Ympäristösitoumuksen vähimmäispinta-ala vuonna 2015 oli viisi hehtaaria ja puutarhakasveilla yksi hehtaari. Sitoumuksella sitoutuu noudattamaan ympäristötuen ehtoja lannoitteiden ja kasvisuojeluaineiden käytöstä. Samalla sitoutuu noudattamaan ravinteiden tasapainoista toimenpidettä, joka koskee koko tilaa riippumatta siitä onko mukana sitoumuksen ulkopuolelle kuuluvia lohkoja. Ravinteiden tasapainoinen käyttö tarkoittaa lohkohtaista kirjanpitoa, viljavuustutkimusta, viljelysuunnitelmaa, koko sitoumuskautta koskevaa viljelykiertosuunnitelmaa, suoja-

kaistoja pellon reunoilla, peltomaan laatutestiä, ja yhden päivän viljelijäkoulutusta. Viljelijäkoulutus tulee suorittaa hyväksyttävästi kahden ensimmäisen sitoumusvuoden aikana. Koulutus on mahdollista suorittaa joko netissä Vipu-ohjelmaa käyttäen tai paikanpäällä suoritettavalla koulutuksella. Perustuen lisäksi voi valita yhden tai useamman lohkokohtaisen toimenpiteen. Valitun lisätoimenpiteen toteutusala voi vaihdella vuosittain, joka mahdollistaa tuotannon vaihtelun sekä viljelykierron. Lisäksi vaaditaan kasvinsuojelututkinto niiltä, jotka ruiskuttavat, ostavat tai säilyttävät kasvinsuojeluaineita. Myös ruiskun testaus ja lannoitteiden enimmäiskäyttö on otettava huomioon. Perustason vaatimuksena on täydentävien ehtojen noudattaminen ja maatalousmaan säilyttäminen sellaisena, että se säilyy viljelykelpoisena. (Tukihakuopas 2015, 69–89.)

Vuonna 2015 osa ELY-keskuksen myöntämistä ympäristösopimuksista siirtyi lohkokohtaisiksi toimenpiteiksi maataloustoimistojen päätettäviksi. Tällaisia olivat säättösalaohjitus, säätökastelu ja kuivatusvesien kierrätys, suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito, turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely ja lietelannan sijoittaminen peltoon. (Tukihakuopas 2015, 90.)

Vuonna 2015 pystyi hakemaan ohjelmakauden 2014–2020 uusia ympäristösopimuksia ELY-keskukselta

- kosteikon hoito
- maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito (perinnebiotoopit ja luonnonlaitumet)
- kurki- hanhi ja joutsenpellot
- alkuperäisrotujen kasvattaminen
- alkuperäiskasvien viljelysopimus
- luonnonmukainen tuotanto

Sopimus tehtiin viideksi vuodeksi kerrallaan ja sopimusalan tuli olla vähintään 0,3 ha paitsi kurki-, hanhi ja joutsenpeltosopimuksissa, jonka vähimmäisala oli viisi hehtaaria. Alkuperäisrotujen kasvatussopimukseen vaadittiin tietty määrä eläimiä, mutta ei peltopinta-alaa. (Tukihakuopas 2015, 90–92.)

Alla olevassa taulukossa 5 näkyy maksettava korvaus ympäristötuen perusosasta sekä valittavina olevien lohkokohtaisten lisätoimenpiteiden korvauksista.

Taulukko 5. Ympäristösitoumus.
(Tukihakuopas 2015, 84).

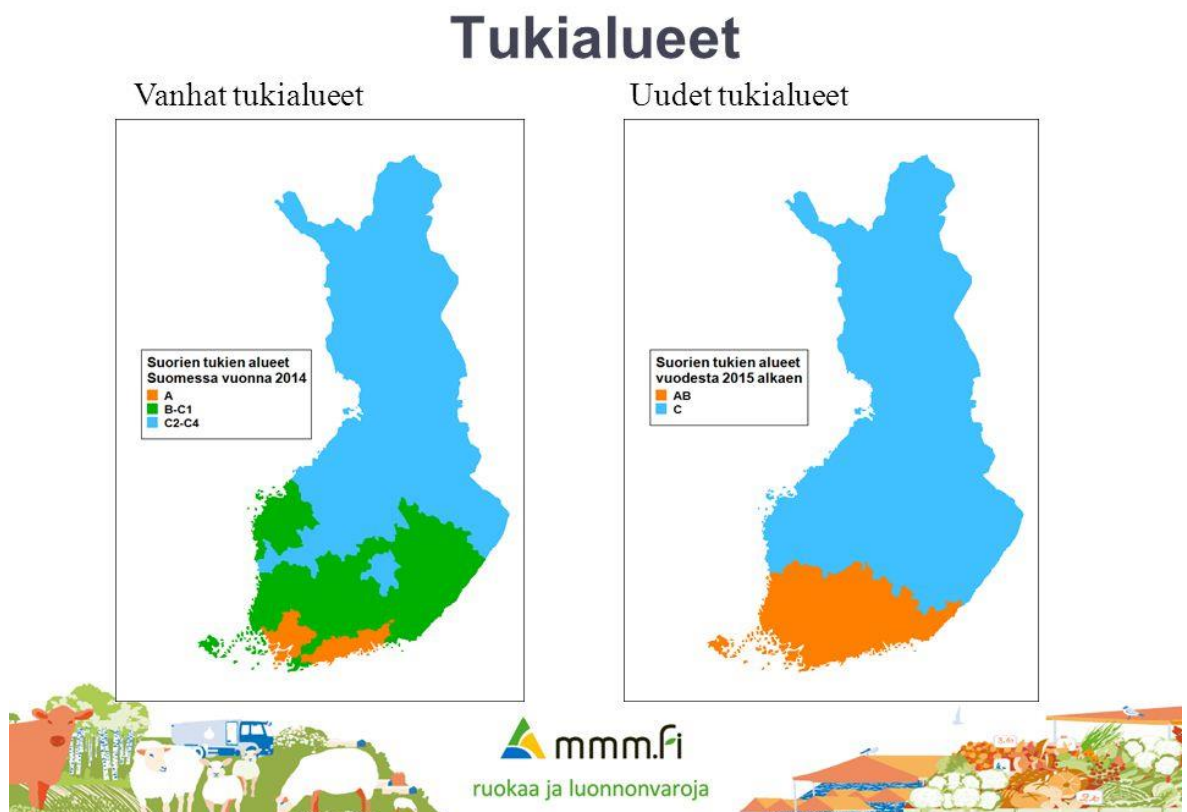
TOIMENPITEISTÄ MAKSETTAVAT KORVAUKSET €/HA		
Perustaso		Ei korvausta
Vähimmäisvaatimukset		Ei korvausta
Ravinteiden tasapainoinen käyttö		54 € peltoviljelykasvit, 200 € puutarhakasvit (>1ha)
Lohkokohtaiset toimenpiteet, jotka maksetaan ilmoitetun alan mukaan		
Lietelannan sijoittaminen peltoon		40 €
Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen		40 €
Valumavesien hallinta	säätösalojen hoito	70 €
	säätökastelu ja kuivatusvesien kierrätys	250 €
Ympäristöhoitonurmet	suojavyöhykenurmet	500 € kohdentamisalueella, 450 € muulla alueella
	monivuotiset ympäristönurmet	50 €
	luonnonhoitopeltonurmet	120 € kohdentamisalueella, 100 € muulla alueella
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys	20 % tilan sitoumusosalasta	4 €
	40 % tilan sitoumusosalasta	18 € kohdentamisalueella, 9 € muulla alueella
	60 % tilan sitoumusosalasta	36 € kohdentamisalueella, 11 € muulla alueella
	80 % tilan sitoumusosalasta	54 € kohdentamisalueella
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla		300 € yksiv. ptr.kasveilla, 500 € moniv. ptr.kasveilla
Peltoluonnon monimuotoisuus	viherlannoitusnurmet	54 €
	kerääjäkasvit	100 €
	saneerauskasvit	300 €
	monimuotoisuuspellot	300 €
Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu		menetelmäryhmä 1. 500 €
		menetelmäryhmä 2. 350 €

Pentikäisen pääkirjoituksessa (2015) kerrottiin, että Maa- ja metsätalousministeriö on päättänyt muuttaa kesken sitoumuskauden ympäristötuen ehtoja. Tämän sitoumuskauden pitäisi kuitenkin kestää 2014–2020 välisen ajan. Maa- ja metsätalousministeriön muutos tarvitsee joka tapauksessa Euroopan komission hyväksynnän, koska se on osarahoittaja. Saman pääkirjoituksen mukaan myös luonnonhaittakorvauksia tullaan leikkaamaan vuodesta 2017 lähtien hallitusohjelman vaatimien säästöjen vuoksi. Osa ympäristösitoumuksen muutoksista lisää viljelijän kustannuksia, joita ei voida tuotteiden myyntituloilla kustantaa. Jatkuva muutos rasittaa maatilalla töitä tekevää riippumatta päätöksen tekijöistä.

2.3.3 Kansalliset maataloustuet

Kansallisen maataloustuen maksaa kokonaisuutena Suomen valtio ja vuonna 2015 siihen oli varattuna 325,4 miljoonaa euroa. Tästä summasta noin 90 % käytetään vuonna 2015. Kansallisten tukien tarkoitus on täydentää EU tukijärjestelmiä, turvata maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja lisätä tilan kannattavuutta sekä säilyttää maaseudun elinvoimaisuutta. Yhteinen maatalouspolitiikka luo rajat myös kansalliselle tukipolitiikalle, koska kansallisten varojen käyttöön tarvitaan pääsääntöisesti EU:n hyväksyntä. (Patjas & Palonen, [viitattu 24.11.2015].)

Kansallisten tukien kohdentamiseksi Suomi jaettiin aikaisemmin 7 tukialueeseen, jossa C-alue oli jaettu jopa 5 eri alueeseen (C1, C2, C2-pohjoinen, C3 ja C4). Vuonna 2015 tukialue oli jaettu CAP -tuen osalta enää kahteen tukialueeseen, AB ja C.

Kuvio 14. CAP2020-uudistuksen tilannekatsaus – suorat tuet. (Halonen 2014, dia 7).

Kansallisen tuen keskeisin tukimuoto on pohjoinen tuki, jota maksetaan liittymis-sopimuksen artiklan 142 ja komission päätösten perusteella. Pohjoinen tuki maksetaan C-tukialueella maidon tuotantotukena, eläinyksikköperusteena lihanaudoille, uuhille, kutuille ja hevosille ja sika- ja siipikarjan tuotannosta irrotettuna tukena. Lisäksi pellolle maksetaan tukea pohjoisena hehtaaritukena, yleisenä hehtaaritukena, nuorten viljelijöiden kansallisena tukena sekä luonnonhaittakorvauksen kansallisena lisäosana. Näiden lisäksi on pienempiä maksettavia tukia kuten porotuki, kuljetustuki sekä puutarhatuotteiden varastointituki. Muista kansallisista tuista merkittäviä tukia ovat sokerijuurikkaan kansallinen tuki, mehiläistalouden tuki sekä sokerijuurikkaan kuljetustuki. Etelä-Suomessa maksetaan Etelä-Suomen tukea kuten sika- ja siipikarjatalouden irrottu tuki ja kasvihuonetuotannon tuki. Etelä-Suomessa maksetaan myös tukea maidon tuotannosta, lihanautojen, lammas- ja vuohitaloudelle, mutta suoraa EU:n tukina. (Patjas & Palonen, [viitattu 24.11.2015].)

Vähimmäispinta-alavaatimus on viisi hehtaaria ja puutarhakasveille yksi hehtaari. Pienin maksettava tuen määrä on 100 euroa. Pohjoinen hehtaarituki maksetaan C-alueella tietyille kasveille kuten vehnä, ruis, sokerijuurikas, tärkkelysperuna, avomaanvihannekset, öljy- ja valkuaiskasvit, öljy- ja kuitupellava, tattari, maissi ja tietyt valkuais- ja hamppekasvustot. Nuorten viljelijöiden tukea maksetaan C-alueella alle 40 -vuotiaalle. (Tukihakuopas 2015, 124–125.)

Taulukko 6. Kansalliset peltotuet.
(Tukihakuopas 2015, 126).

TUKITYYPPI	Tukikelpoiset kasvit	Yksikkötuen määrä (e/ha)
Pohjoinen hehtaarituki (C)		tukiyksikkökerroin 0,65
tukialueet C1, C2 ja C2p	vehnä	31
tukialueet C1, C2 ja C2p	ruis	154
tukialueet C1, C2 ja C2p	sokerijuurikas	154
tukialueet C1, C2 ja C2p	tärkkelysperuna	204
tukialueet C1-C4	avomaanvihannekset	535
tukialue C1	muut peltokasvit	123
tukialue C2	muut peltokasvit	69
tukialueet C1 ja C2	valkuaiskasvusto	69
Yleinen hehtaarituki (C2–C4)		
tukialueet C2 ja C2p	viljelyksessä olevat kasvit	14
tukialue C3	viljelyksessä olevat kasvit	30
tukialue C4	viljelyksessä olevat kasvit	70
Nuorten viljelijöiden tuki (C)	viljelyksessä olevat kasvit	36
Sokerijuurikkaan tuki	sokerijuurikas	350

2.3.4 Maataloustukien hakuprosessi

Valtaosa viljelijöiden hakemista maataloustuista haetaan sähköisesti netissä olevan Vipu-palvelun kautta. Vipu on verkkoasiointipalvelu, jossa voidaan tehdä sähköinen tukihakemus, nähdä oman tilan tiedot ja käyttää karttapalvelua. Jokaisella rekisteröityneellä viljelijällä on oikeudet Vipu-ohjelmaan. Rekisteröinti tehdään maataloustoimistossa. Viljelijä voi myös itse lisätä oikeuksia muille kuten esimerkiksi neuvojalleen. Ohjelmaan viljelijä kirjautuu omilla pankkitunnuksillaan. Tuki-asioissa yleistä neuvontaa antavat oma kunnan tai yhteistoiminta-alueen maaseutuelinkeinoviranomaiset. Varsinainen neuvoja antaa tarpeellista ja enemmän tilakohtaista neuvontaa. Neuvoja tekee viljelijän tilalle tarvittavia toimenpiteitä kuten tukihakemusten täyttöä, jota taas maataloustoimistossa ei voida tehdä. Toiminta kunnilla on ilmaista ja neuvojilla maksullista.

Viljelijän on vuosittain jätettävä maataloustukia koskeva hakemus. Hakemuksessa on ilmoitettava kaikki tilan viljelylohkot, edelliseen vuoteen tehdyt muutokset sekä haettavat tuet. Tukihakemus on jätettävä kyseisen vuoden asianmukaisella lomakkeella pysyvällä tavalla kirjattuna kuten kuulakärkikynällä. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 24–26, 38.)

Tukihakujen alkamisesta ilmoitetaan lehdissä ja netissä. Jos viljelijä on edellisenä vuonna hakenut tukea, hän saa ilmoituksen tuen alkamisesta myös postissa. Mukana on lisäksi esitäytetyt tietojen yhteenveto sekä täydentävien ehtojen muistilista. Vuonna 2015 kevään päätukihaku-aika oli 1.4–12.5.2015. Päätukihakuajan päätyttyä, oli hakemuksen muutos-aikaa vielä 15.6 asti, joka tehtiin erillisellä ilmoituksella. Pääosa hakemuksista palautettiin Vipu-palvelun kautta netissä. Vuonna 2016 tukihaku-aikaa muutettiin 15.6. saakka eikä enää ole erillistä muutos-aikaa. Paperilomakkeet palautetaan kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Lomakkeita on saatavilla Suomi.fi -sivulta tai hakemuksen voi noutaa maataloustoimistosta. Jos kevään päätukihauksen lomakkeen palautus myöhästyy varsinaisesta hakuaikasta, käytetään myöhästymissääntöä, joka on –1 % jokaista myöhästynyttä arkipäivää kohden. Sähköiseen tukihakuun ei hakuajan päättymisen jälkeen enää ole mahdollista palauttaa tukihakemusta, joten varsinaisen hakuajan päätyttyä hakemus on jätettävä paperilla maataloustoimistoon. Päätukihauksen palautettaviin lomakkeisiin kuuluu varsinainen tukihakemus (101B), jolla ilmoitetaan ne tuet, joita haetaan sekä kasvulohkolomake (102B) viljeltävien kasvien ilmoittamista varten. Näiden hakemusten perusteella pystytään jo tuki maksamaan, mutta jos vuoden 2014 ilmoitettuihin tietoihin on tehty muutoksia, voidaan palauttaa lisäksi maatalomake (101A), maatilan osalliset (101D), peruslohkolomake (102A) ja/tai peruslohkojen muutoslomake (102C). (Tukihakuopas 2015, 4–5.) Muitakin hakemuksia jätetään pitkin vuotta, mutta keväällä tapahtuva tukihakuprosessi on näistä suurin ja eniten resursseja vaativin toimenpide sekä viljelijälle että hallinnolle. Keväällä haetaan viljelijän suurimmat tuet, joten suunnitelmien ja hakemusten täyttäminen täytyy onnistua kerralla.

Jokaisella haettavalla tuella on omat tukiehtonsa. Näihin ehtoihin viljelijä sitoutuu, jos hän hakee tukea. Tukien ehtojen noudattamista valvotaan pääosin Mavin ja

ELY:n valvojien paikanpäällä tapahtuvalla valvonnalla sekä ohjelmien ristiin tarkistusten kautta.

Tukihakemusten jättämisen jälkeen kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tai ELY-keskus tekee päätöksen tuesta. Mavi on vastuussa maksujen käsittelystä. Maksatusvaiheessa Mavi edellyttää tukien olevan maksatuskelpoisia, joten tuet voidaan maksaa yhdessä tai kahdessa erässä. Maksatusaikatauluun vaikuttavat EU:n lainsäädännön aikarajat ja valvontojen edistyminen.

3 MAASEUTUTOIMEN HALLINNOLLISET TEHTÄVÄT

Kuntien velvollisuudesta järjestää maaseutuhallinnon palvelut säädetään Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa -laissa (30.3.2010/210). Kyseisen lain 2 § mukaan sanotaan, että kunta vastaa maaseutuhallinnon järjestämisestä siten, että tehtävät tulevat hoidetuksi Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön kannalta asianmukaisella tavalla. Kunnan on lisäksi tehtävä maksajavirastosopimus Maaseutuviraston kanssa maksajavirastotehtävien hoidosta (mts, 3§). Lain 4§ määrää, että maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi vaaditaan vähintään 800 maatalouden tukihakemuksen tehnyttä maatalousyrittäjää. Yhteisen johdon alaisuudessa on vähintään viisi viranhaltijaa tai toimihenkilöä. Yksi näistä viranhaltijoista hoitaa päätoimisesti maaseutuhallinnon tehtäviä ja johtaa tehtäviä hoitavaa yksikköä. Jos kunnalla ei ole mahdollista toteuttaa edellä olevia lain vaatimuksia, on sen liityttävä vaatimusten täyttävään maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. Edellytyksenä on, että saavutetaan kunnan kannalta toiminnallinen kokonaisuus. Tämä tarkoittaa, että yhtä hakemusta kohden tarvitaan viisi viranhaltijaa tai toimihenkilöä käsittelemään hakemus. Näitä viranhaltijoita tai toimihenkilöitä ovat tallentaja, tallennuksen tarkastaja, maksupäätöksen tekijä, sitoumuspäätöksen tekijä ja takaisinperintäpäätöksen tekijä. Maksajaviranomaistehtäviä hoitaa maksupäätöksen tekijä. Hallintoviranomaisen tehtäviin kuuluu sitoumuspäätösten tekeminen.

Kuntalain (10.4.2015/410) 87 § mukaan tehtävä, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Julkinen valta tarkoittaa sitä valtaa, jossa päätetään yksityisen eduista, oikeuksista ja velvollisuuksista. Virkavelvollisuus on virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvaa velvollisuutta, jonka rikkominen on rangaistavaa. Viranhaltijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa kuntaan (L 11.4.2003/304, 2§). Viranhaltijan on toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäytyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla (mts. 17§). Virkasuhteeseen liittyy erityinen oikeudellinen virkavastuu. Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 118§ mukaan virkamies vastaa virkatoimienensa lainmukaisuudesta. Hallintolain (6.6.2003/2003/424) 28§ mukaan virkamies on esteellinen silloin kun hän itse tai hänen läheisensä on asianosainen tai jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta syystä vaarantuisi.

Kauhavan maataloustoimistossa kaikki työntekijät ovat viranhaltijoita. Tämä on helpottanut töiden ja vastuun jakamista. Lisäksi henkilökunnan omat ja läheisten maatalousasiat on siirretty käsiteltäväksi muille yhteistoiminta-alueille.

Kuntien maataloustoimistojen tehtävät ovat osin kausiluonteisia ja niiden vaatima resurssien tarve ajoittuu pääosin helmikuusta elokuun lopulle. Päätukihakemuksen ja sen muutosaikaa on huhtikuusta kesäkuun puoleen väliin. Hakuajan päätyttyä tiedot tallennetaan järjestelmään ja tehdään hallinnolliset valvonnat. Syksyllä vastaanotetaan, tarkistetaan ja tallennetaan ympäristötuen vaatimat syysilmoitukset. Näiden välissä keskitytään peruslohkojen korjauksiin, tukioikeuksien siirtoihin sekä neuvontaan ja kouluttamiseen. (Artjoki, Valjakka & Rinne 2015, 33.)

3.1 Hallinnon tehtävät vuonna 1995

EU-tukien myöntämispäätökset -yleiskirjeessä (95/95) määrättiin että Euroopan unionin varoista myönnettäviin avustuksiin, korvauksiin, palkkioihin ja muihin tukiin sovelletaan maaseutuelinkeinojen tukitehtävien hoitamiseen annettua lakia (18.12.1992/1336). Vastaavasti samassa yleiskirjeessä määrätään, että vastaavien tukien päätöksentekoon sovelletaan Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annettua lakia (8.12.1994/1100) sekä maa- ja metsätalousministeriön rakennepoliittisista toimenpiteistä annettua lakia (1303/1994). Täten Euroopan unionin varoista myönnettyjen avustusten, korvausten, palkkioiden sekä muiden tukien myöntämistä koskevat päätökset ovat asianomaisen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen harteilla. Toimivaltaisena viranomaisena perustukien maksatuksen osalta toimii myös kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen. Tällaisia perustukia ovat CAP-tuki, eläintuet, luonnonhaittakorvaus, ympäristötuen perustuki, pohjoinen tuki, Etelä-Suomen erityistuki, siirtymäkauden tuki, muut kansalliset tuet sekä kasvihuonetuotannon tuki. Erityistukien sekä rakennetukien osalta toimivaltaisena viranomaisena toimii Maaseutuelinkeinopiiri. (Yleiskirje 95/95.)

EU:n ensimmäisenä sitoumusvuonna 1995 ei kaikkia EU:n vaatimuksia pystytty ottamaan käsittelyohjeissa huomioon. Yleisimmätkin ohjeet olivat pääsääntöisesti tukikohtaisiin yleiskirjeisiin kirjattuja. Komission tarkastuksen myötä ohjeistuksen tarve on kuitenkin kasvanut ja sitä on myös edellytetty Suomelta. Ensimmäinen

yhteinen koottu ohjeistus hallinnolle viljelijätukien käsittelystä on annettu vasta vuonna 1998 yleiskirjeessä 1998/99. (Kiviranta, 2015.)

Vuonna 1995 yleiskirjeiden tarkoitus oli enemmänkin ohjeistaa varsinaisten tukiehtojen käsittelyä kuin antaa hallinnolle neuvontaa niiden käsittelyä varten. Tuki hyväksyttiin, jos hakemus vastasi yleiskirjeessä ja hakuoppaassa olevia ehtoja. Varsinaisesta hakemuksesta tarkastettiin, että se oli tehty pysyvällä tavalla kuten kuulakärkikynällä ja vaadittavat allekirjoitukset löytyivät. Karttaan piti piirtää peruslohkot punaisella kynällä. Tämän jälkeen virkailija antoi lohkolle peruslohkotunnuksen. Virkailija vastaanotti hakemuksen lisäämällä hakemukseen omat nimikirjaimensa sekä vastaanottopäiväyksen. Hakemukselle kirjattiin myös IACS-kuntaohjelmasta saatu hakunumero, jolla pystyttiin kohdistamaan tallennettu hakemus oikealle lomakkeelle. Hallinnon tarkempaa ohjeistusta ei siis ollut olemassa. Tärkeimpänä pidettiin viljelijöiden koulutusta ja heidän ensimmäisten hakemusten saamista ajallaan hallinnon käsiteltäväksi.

Hakemuksen saapumisen ja käsittelyn jälkeen oli viljelijälle lähetettävä ennakkotiedot. Tällainen tukilaskennan tuloste oli yhteenveto kaikille tukea hakeneelle, joka kertoi hakemuksen käsittelytilanteesta ja sen sisällöstä. Yhteenveto oli ennakkotieto siksi, että valvonnan tulokset vielä puuttuivat eikä lopullista tietoa voitu vielä antaa. Ennakkotiedossa ei ollut myöskään maksettavia markkamääriä vaikka maaseutuelinkeinoviranomaisella sellainen lista olikin olemassa. Jos hakija huomasi ennakkotiedoissa virheitä ja ne olivat tallennuksesta johtuvia, voitiin virhe korjata. Valitusmahdollisuutta ei tähän tietoon vielä ollut. Ennakkotiedot piti olla lähetettynä viimeistään 11.9.1995 mennessä (Yleiskirje 3155/511/95).

Kun satunnaisotannan mukaiset valvonnat, harkinnanvaraiset lisävalvonnat, satelliittivalvonnat ja hallinnolliset ristiintarkastukset oli saatu päätökseen, sai Maa- ja metsätalousministeriön luvalla aloittaa maksatukset ja lähettää valituskelpoiset päätökset (Yleiskirje 3155/511/95).

Maksatuksen käsittelyyn oli ohjeet jokaiselle tuelle erikseen. Esimerkkinä CAP-peltoalatukien ja ympäristötuen perustuen käsittely ja ohjeistus -yleiskirje (Tekninen ohje IACS-kuntaohjelmiin 1995), jossa kerrottiin, että ennen maksulupaa tuli virheet olla korjattuna ja laskenta tehtynä hakemustietojen pohjalta. Ulosmittaukset

on tallennettava ohjelmaan. EU-tukeen ei ollut mahdollista kohdistaa MMM:n teknistä ulosottoa lainkaan. Seuraavaksi valittiin maksettava tuki listalta ja aineistoksi valittiin EU-tuet kaikille tuensaajille. Myöskään takaisinperintöjä ei onnistunut tässä aineistossa kerätä. Seuraavaksi muodostettiin maksuaineisto asetettujen valintojen perusteella. Jos aineistossa huomasi virheitä, oli maksuaineisto koottava uudelleen. Kun maksuaineisto oli kunnossa, muodostettiin maksusanoma, joka lähetettiin TIKE:n tukimaksuysikköön. Kun TIKE:ltä saapui maksusanoman hyväksyntä, hyväksytään vasta sitten maksusanoma ohjelmassa. Jos maksusanoma saapui hylättynä, tehtiin tarvittavat korjaukset ja muodostetaan maksusanoma uudelleen. (Tekninen ohje IACS-kuntaohjelmiin 1995.)

Vuoden 1995 yleiskirjeissä oli kerrottu, mitä tukea tai hakemusta ohjeistus koski. Miten käsitellään myöhästyneitä hakemuksia muun muassa huomioimalla myöhästymispäivät ja tukien vähennykset työpäivää kohden. Hakemusten varsinainen käsittely eli millaisen hakemuksen viranhaltija pystyi hyväksymään. Pääsääntöisesti tuet maksettiin lokakuun ja joulukuun välissä. Budjettisyyistä osa kansallisista tuista siirtyi seuraavalle vuodelle.

Tukia koskeviin päätöksiin piti lisätä erikseen kunnassa käyttämä diaarinumero. Mahdolliset valitukset saatiin siten yksilöityä. Jos kyse oli myöhässä tulevan hakemuksen päätöksestä, oli päätökseen lisättävä hakemuksen saapumispäivä ja myöhästymisperustelu päätökseen erikseen. Päätökset allekirjoitti kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen. Jokaiseen päätöstulosteeseen lisättiin valitusosoitus, johon oli lisätty oman alueen maaseutuelinkeinopiirin yhteystiedot. (Yleiskirje 111/95.)

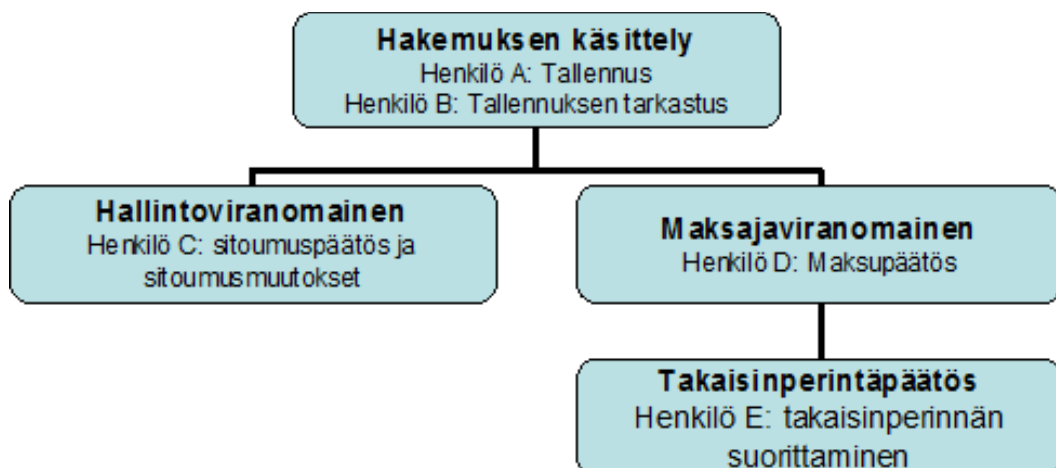
Peltolohkokarttojen kopioinnin vuoksi Maa- ja metsätalousministeriö maksoi kunnalle otetuista karttakopiosta kopiointikustannukset todellisten kustannusten mukaisesti. Otetuista kartoista pidettiin kirjaa. Korvattava omakustannushinta A4-kopiota kohden oli 1,23 markkaa/kpl (sisältää alv 22 %). Myös 2. luokan postituskustannukset maksoi Maa- ja metsätalousministeriö. Korvattavat postituskustannukset eroteltiin kansalliset ja EU:n lomakkeiden mukaan. Maksettavat kulut vaihtelivat lähetettävän paketin suuruuden mukaan 2,40–5,40 markkaa kappaleelta. (Yleiskirje 2955/511/95.)

3.2 Hallinnon tehtävät vuonna 2015

Vuonna 2015 maaseutuhallinnon tehtävät ovat erittäinkin ohjattua ja byrokratian kourissa. Hallinnon tehtäviä ohjataan sekä lain, Maaseutuviraston sekä EU:n kautta.

Vuonna 2015 maataloustoimen hallinnon tehtäviin kuului viljelijätukihallinnon tehtävien lisäksi sato-, tulva-, hirvi- ja petoeläinvahinkojen käsittely sekä hukkakauran tarkastukseen ja torjuntaan liittyviä tehtäviä. Edellä mainittuihin vahinkojen arviointiin ja käsittelyyn käytetään tuen mukaista lakia kuten hukkakauran torjuntalakia (8.3.2002/185), riistavahinkolakia (27.2.2009/105) ja satovahinkolakia (21.12.2000/1214). Maaseutuhallintoviranomainen antaa pyydettäessä erilaisia lausuntoja muille viranomaisille ja viljelijöille. Edellä olevien tehtävien lisäksi maaseutuhallinto ylläpitää eläintenpitäjärekisteriä, käsittelee tukioikeuksien siirtoon liittyvät toimenpiteet. Osa kunnista myös kehittää maaseutua erilaisten hankkeiden kautta, vaikka ne eivät kuulukaan kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Vuodesta 2016 alkaen ei enää pysty hakemaan satovahinkokorvausta kunnan maataloustoimistosta vaan mahdolliset korvaukset hoidetaan viljelijän oman vakuutuksen kautta.

Maksajavirastosopimus, joka tehdään Maaseutuviraston kanssa, edellyttää kunnilta tehtävien eriyttämistä. Suurin osa näistä tehtävistä sisältää viranhaltijalle kuuluvia tehtäviä. Tämän vuoksi henkilökunnan, joka hakemuksia käsittelee, on pääosin oltava virassa. Alla olevassa kuviossa 15 on esitetty maaseutuhallinnon eriyttäminen. Kuvio kertoo miten eri tehtävät on jaettava virkailijoiden kesken.

Kuvio 15. Viljelijätukihallinnon uudistus.
(Lintala ym. 2010).

Hallinnollisten ohjeiden (2013, 19–21) mukaan tehtävänjako on myös sellainen, ettei yksikään virkailija vastaa useammasta kuin yhdestä maataloustuen hyväksymisestä, maksamisesta tai kirjanpitoon liittyvistä tehtävistä eikä virkailija suorita mitään näistä tehtävistä ilman toisen virkailijan valvontaa. Lisäksi maaseutuelinkeinoviranomaisen ja ELY-keskuksen hallintotoiminta on oltava niin läpinäkyvää, että sitä voidaan tarkastella ja arvioida objektiivisesti. Ohjeiden mukaan esteellisyystapauksessa hakemus on siirrettävä ensisijaisesti toiselle yhteistoiminta-alueen käsiteltäväksi. Näin voidaan estää esteellisen henkilön myötävaikutus asian käsittelyyn ja ratkaisuun.

Viranomaisen voi pyynnöstä antaa tuen hakijalle yleisiä neuvoja ja ohjeita kuten vireillepanosta, muodosta ja määräajoista. Lisäksi viranomaisen voi antaa koulutusta, joka on tarkoitettu kaikille tuen hakijoille. Neuvonta on sallittua, mutta esteellisyteen ja työketjuihin liittyvät vaatimukset rajoittavat annettavan neuvonnan määrää ja laatua. Maaseutuelinkeinoviranomaisen ei voi toimia avustajana ja toisaalta hakemuksen käsittelijänä. Puolueettomuus muita tuen hakijoita kohtaan saattaa kärsiä. Tukihakemusta käsittelevä maaseutuelinkeinoviranomaisen ei voi siis toimia esteellisyytensä vuoksi tuenhakijan avustajana. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 22–23.)

3.2.1 Hakemuksen vastaanotto

Tehtävien eriyttämien maataloustoimistossa alkaa heti hakemuksen saavuttua. Vastaanottovaiheessa hakemukselta on tarkistettava muutamia asioita. Paperilla palautettu hakemus voidaan hyväksyä vain silloin kun hakemus on kirjoitettu pysyvällä tavalla kuten kuulakärkikynällä ja se on tehty kuluvan vuoden hakemuslomakkeelle. Hakemuksesta on selvästi käytävä ilmi hakijan ilmoitukset ja valinnat. Silmämääräisesti havaitut virheet annetaan korjata ennen hakemuksen vastaanottoa. Näitä ovat esimerkiksi puuttuva allekirjoitus, lyijykynämerkinnät, tyhjiä rivien mitätöinti ja tyhjäksi jääneiden sarakkeiden täydentäminen. Ellei hakija ole niitä tehnyt, on viranomaisen ne tehtävä. Tällöin viranomainen lisää asianmukaiset muutosmerkinnät kuten omat nimikirjaimet ja muutospäivän muutoksen viereen hakemukselle. Jos hakemuksen palautuksen jälkeen havaitaan hakemuksessa oleellisia ristiriitaisuuksia, on hakijaa kuultava ennen päätöksen tekemistä. Kuulemismenettelyn tavoitteena on antaa hakijalle mahdollisuus vaikuttaa asian ratkaisemiseen ja osallistua itseään koskevaan asian käsittelyyn. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 24–65.)

Hakemuksen vastaanottajan on tarkistettava, että kaikilla hakemuslomakkeilla on tilan omistajien, vuokraajien allekirjoitus tai valtakirja. Hakemuksen liitteisiin on lisättävä tilatunnus ja päivämäärä. Alaikäisen hakijan hakemuksen voi allekirjoittaa huoltaja, edunvalvoja tai muu laillinen edustaja. Vain poikkeustapauksessa EU-osarahoitteista ja kansallista tukea voidaan myöntää alaikäiselle. Vastaanottovaiheessa viranomainen laittaa hakemuksen kaikille sivuille vastaanottomerkinnät kuten saapumispäivä ja vastaanottajan nimikirjaimet. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 38–42.)

3.2.2 Hakemuksen tallentaminen

Vastaanoton jälkeen hakemus kirjataan eli diarioidaan tukisovellukseen. Kirjaaminen koskee kaikkia hakemuksia. Tukisovelluksen antama diaarinumero tai asiainumero merkitään kyseiseen lomakkeeseen asianomaiseen kohtaan. Tukisovelluksesta on mahdollisuus ottaa listaus hakijoista, jota voidaan käyttää apuna tarkastettaessa, että kaikista hakemuksista on annettu päätös. Listaus on ajettava jokaisen

hakemuksen myöhästymispäivien kuluttua umpeen. Listaus on päivättävä ja allekirjoitettava. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 39–41.)

Sähköisen tukihakemuksen vastaanottomerkinnot tallentuvat automaattisesti. Ennen kuin sähköisen hakemusten lataaminen ohjelmaan on mahdollista, täytyy peruslohkojen hallinnansiirrot olla tehtynä. Sähköisen tukihakemukset ladataan maataloushallinnon uuteen tukisovellukseen viimeistään 10 työpäivän kuluessa siitä ajankohdasta kun se on mahdollista. Hakemuksen latauksen tukisovellukseen voi tehdä kuka vain viranhaltijoista. Sähköisen tukihakemuksen tallennuksen tekee hakemuksen palauttaja. Viranomaisen tekee tallennuksen tarkistuksen. Latauksen yhteydessä lomake siirtyy sähköiseen arkistoon, jolloin hakemus on kaikkien sitä tarvitsevien viranomaisten käytössä ja hakijalla itsellään nähtävillä Vipu-ohjelman kautta. Tallennuksen tarkastuksen jälkeen vaaditaan uusi henkilö, joka tekee tarkistusluetteloiden mukaisen tarkistuksen hakemukselle. Tehtävien eriyttäminen edellyttää että sama maksajaviranomainen ei voi tehdä tallennuksen tarkastusta sähköisille hakemuksille, jos hän tekee tarkistusluetteloiden mukaisen tarkastuksen kuten yleis- ja erityistarkistukset. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 30–31.)

3.2.3 Hakemuksen tarkastukset

Tarkastuksissa on käytettävä henkilökuntaa, joka ymmärtää esteellisyys- ja salassapitosäännökset, tukihallinnon työketjut sekä EY-asetusten eturistiriidat ja heillä on asetuksen edellyttämät asianmukaiset henkilöstökoulutukset. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 76.)

Riippumatta siitä onko hakemus jätetty sähköisesti tai paperilla, hakemukseen on tehtävä tallennuksen tarkastus. Näitä tarkistettavia kohteita ovat tallentajan käyttöoikeus sovellukseen, hakemuksen diaarinumeron löytyminen sekä sovelluksesta että hakemuksesta. Myöhästymispäivien laskenta on suoritettu ja perutut hakemukset peruttu. Mahdollisiin korjauksiin on merkitty muutoksen tekijän nimi ja päiväys sekä syy muutokseen. Tallennusilmoitukset on lähetetty hakijalle ajoissa. Vuonna 2015 tallennusilmoituksia ei enää lähetetty paperilla vaan viljelijä sai tiedot näkyviin Vipu-palveluun. Tallennusilmoitus lähetetään kun kylvöalojen muutokset hakemustietoihin on tallennettu, tarkistusajot suoritettu ja mahdollisesti tallennuk-

set tarkistettu. Vuosittain uusituissa tarkistusluetteloissa on ilmoitettu milloin tallennusilmoitus on viimeistään lähetettävä. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 112.)

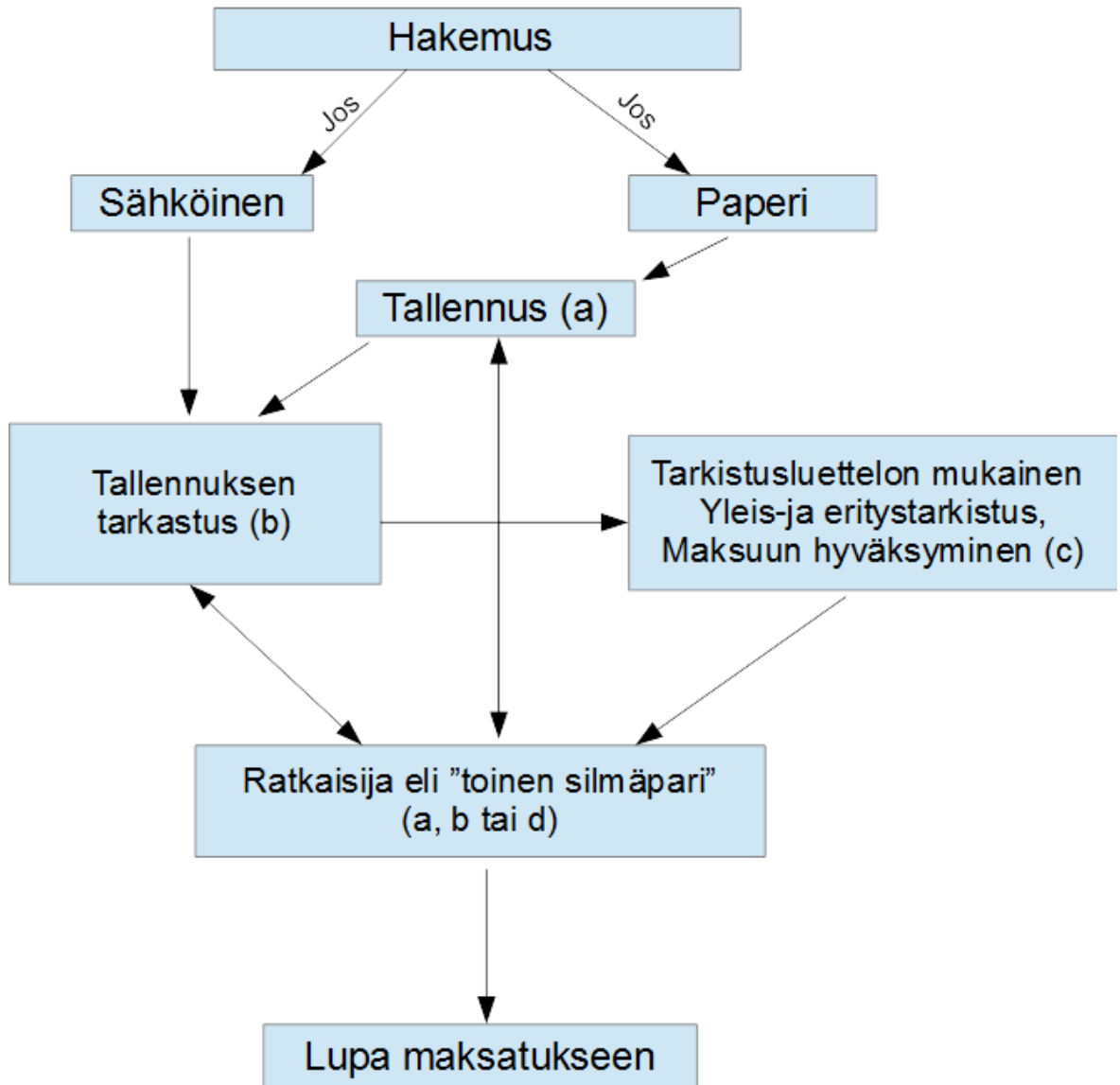
Tallennuksen tarkastus tehdään ennen maksatusta. Sähköisestä hakemuksesta tarkistetaan asianmukainen täyttö sekä kaikki tarvittavat tiedot. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen tarkastaja liittää omat nimikirjaimensa ja tarkistuspäivämäärän hakemuslomakkeelle ja tukisovellukseen. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 75–76.)

Tallennuksen tarkastuksen jälkeen toinen virkailija tekee tarkastusluettelon mukaisen tarkastuksen. Komission asetuksen (885/2006 liite I, 17) mukaan jokaisella hyväksymisestä vastaavalla virkailijalla on oltava käytössään yksityiskohtainen tarkastusluettelo. Tarkastuksen suorittanut viranomaisen vakuuttaa hakemuslomakkeen etusivulla ja tukisovelluksessa suorittaneensa tarkastusluettelon mukaisen tarkastuksen. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 77.) Sama virkailija laittaa hakemuksen hyväksytyksi tai hylättyksi -tilaan, jolloin hakemus voidaan laittaa maksatukseen. Tuen myöntämiseen ei sisälly tarkoituksenmukaisuusharkintaa vaan tuki myönnetään jos edellytykset täyttyvät.

Kaikki paperilomakkeet skannataan sähköiseen arkistoon, jossa niitä säilytetään 15 vuotta. Kunnassa paperilomakkeita skannauksen jälkeen säilytetään vähintään hakuvuosi + 1 vuosi. (Tiedonhallinnan suunnitelma, 2013.) Arkistoinnissa on virkailijan kuitenkin muistettava oma oikeusturva, jolloin hakemuksia voidaan säilyttää pidempäänkin. Sähköisen arkiston säilytyksestä ja hävittämisestä vastaa Mavi.

Tallennuksen tarkastuksen jälkeen tehdään vielä yksi tarkastus. Tämä täyttää komission kahden silmäparin vaatimusta sähköisille hakemuksille, joita Suomessa oli noin 85 % (Yhteistoiminta-alueiden koulutus 2015). Kauhavan yhteistoiminta-alueella sähköisiä tukihakemuksia jätettiin vuonna 2015 yhteensä 85,8 %, josta Evijärven osuus oli 72 %, Kauhavan 87,8 % ja Lappajärven 85 % (Lahnalampi 2015). Kyseisen tarkastuksen voi ratkaista virkasuhteinen henkilö, joka voi olla myös tallentaja. Kuitenkaan se, joka hyväksyy hakemuksen tai sitoumuksen maksatukseen, ei voi ratkaista asiaa seuraavassa vaiheessa (Yhteistoiminta-alueiden koulutus 2015). Tarkastukset ovat osana kuntien suorittamaa valvontaa ja ne liittyvät toimeenpanolain (192/2013) 23 §:ään, jonka mukaan kunta joutuu tarkasta-

maan tukihakemukseen liittyvät tiedot. Alla olevassa kuviossa 16 on tehtävien jako koskien hakemusten tallennusta ja tarkastusta.

Kuvio 16. Tukihakemusten tarkastusten tehtävien jako.

3.2.4 Tukien maksatus

Kun tallennuksen on tarkastanut joku muu kuin tallentaja ja tarkistusluetteloiden mukainen tarkistus on tehty, maksajaviranomainen siirtää hakemuksen hyväksytty tai hylätty tilaan. Tämän jälkeen "toinen silmäpari" ratkaisee asian ja hakemus voidaan Maaseutuviraston maksuluvan jälkeen maksaa. Maksusanoma lähtee ulosot-

totietojen ja takaisinperintätietojen kera maksatukseen Maaseutuviraston maksatusyksikköön.

3.2.5 Päätökset

Toimeenpanolain (192/2013) 11§ mukaan maaseutuelinkeinoviranomainen tekee valtaosan viljelijätukien myöntämispäätöksistä. Päätöksestä on käytävä ilmi päätöksen tehnyt viranomainen, hänen yhteystietonsa ja päätöksen ajankohta. Päätöksen mukaan liitetään oikaisuvaatimus ja lisäksi maksatuspäätöksiin säädösluettelo kyseisestä tuesta. Valituskelpoisen päätöksen pystyy tekemään ainoastaan virassa oleva henkilö. Päätökset on perusteltava. Maksupäätöksien lähettämiseen on Mavilta oltava lupa, kuten maksamiseenkin. Päätöstulosteissa on oltava postituspäivä. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 122–123.)

Päätöksen voi allekirjoittaa kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tai henkilö, joka vastaa päätöksen oikeellisuudesta. Päätösten allekirjoittamisessa on huomioitava kuitenkin tehtävien eriyttäminen. Sitoumus- ja sopimuspäätöksiä voi allekirjoittaa vain hallintoviranomainen ja maksatuspäätöksiä maksatusviranomainen. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 124–125.)

Vuonna 2015 allekirjoitus ei välttämättä ole enää fyysinen vaan allekirjoitus voi olla koneellinen. Tietojärjestelmästä tulostetut päätökset ovat pääosin koneellisia. Jos päätös allekirjoitetaan fyysisesti, on se skannattava tietojärjestelmään ja siitä on otettava kopio säilytettäväksi kuntaan. (Hallinnolliset ohjeet 2013, 124–125.)

3.2.6 Valvonta

Maataloustoimistoille on aina kuulunut lisäksi hukkakauratarkastukset sekä sato- ja petovahinkoihin liittyvät tarkastukset. Näiden lisäksi maataloustoimisto voi tarpeen vaatiessa tehdä omaehtoista valvontaa. Tämä tarkoittaa, että jos hakemuksessa todetaan ristiriitaisuuksia, on maaseutuelinkeinoviranomaisella mahdollisuus tai jopa velvollisuus tehdä haettavaan hakemukseen liittyen tarkastus tilalle.

Myös maataloustukihakemuksia hoitavia maataloustoimistoja valvotaan jatkuvasti. Sisäasioiden rahastoista tehdyn esityksen (HE112/2014, 5 luku) 22 § mukaan vastuuviranomaisella on oikeus suorittaa tarkastuksia, joka liittyvät tukien myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön. Lisäksi vastuuviranomainen voi valtuuttaa riippumattoman tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön suorittamaan tarkastuksen. Suomessa Maa- ja Metsätalousministeriö on valtuuttanut vuonna 2014 tilintarkastusyhtiön, BDO Oy:n. Näihin hakemuksiin liittyviä tarkastuksia tehdään joka vuosi. Tilintarkastaja pyytää maataloustoimistolta satunnaisesti muutaman viljelijän tietyn tuen hakemukset, kuulemiset ja päätökset. Lisäksi kaikki mikä liittyy kyseisen tuen maksatukseen. He tutkivat kaikki käsittelyyn liittyvät asiat hakemuksesta maksatukseen.

Tämän vuosittaisen tarkastuksen lisäksi, maataloustoimistoille tehdään vähintään viiden vuoden välein EU tarkastus. Tämän tarkoitus on tarkastella kuntien ja ELY-keskusten sekä Mavin käsittelytapoja koko prosessin ajalta hakemusvaiheesta maksatukseen. Tässä tarkastetaan tehtävien eriyttämistä, palvelupisteistä siirrettävien papereiden kuljetustapoja sekä arkistointia sähköisten että paperisten hakemusten osalta. Tarkastajat tutkivat lisäksi henkilökunnan tehtävien oikeudet ja sen, että ne on haettu oikein. Jos prosessissa havaitaan puutteita, on ne korjattava. Jos puute on merkittävä, joutuu koko Suomi tukien maksajana suurennuslasin alle ja pahimmassa tapauksessa EU:n myöntämää tukea joudutaan palauttamaan.

3.3 Suomen maatalouden ja sen hallinnon vertaaminen Tanskaan

Vuonna 2015 Tanskassa oli yhteensä 5,8 miljoonaa ihmistä ja pinta-alaltaan Suomeen mahtuisi lähes kahdeksan Tanskaa (Denmark 2016). Maatalousmaata Tanskassa on noin 2,7 miljoonaa hehtaaria eli 62 % koko pinta-alasta. Vuonna 2014 koko elintarviketeollisuus työllisti hiukan alle 5 % työvoimasta eli noin 172 000 ihmistä, josta 67 000 ihmistä oli alkutuotannossa. Suurin osa tiloista on perhevillelmiä ja tilojen keskikoko on noin 70 hehtaaria/ tila, joka on noussut vuosittain. Maatiloja vuonna 2014 oli 37 952. Maatalous on tuotannoltaan yhtä tärkeää Tanskalle kuin puu Suomelle. Noin 77 % viljelijäperheen tuloista saadaan kotieläintuotannosta ja 23 % kasvituotannosta. Kotieläintuotannossa tärkein on sianliha ja vil-

jelykasveista viljat, rapsi, sokerijuurikas, herne, nurmisiemenet ja perunat. (Landbrug 2015.) Alla olevassa taulukossa 7 on kerrottu osa Tanskan tärkeimmistä tunnusluvuista. Tästä voi hyvin verrata, miten paljon suurempi on tanskalainen tila keskimäärin verrattuna suomalaisen tilaan. Suomalaisen tilan koko vuonna 2015 oli 44 hehtaaria (vrt. s. 13).

Taulukko 7. Tanskan maatalouden tunnuslukuja.
(Fakta om erhvervet 2015, Tabel 6.1).

Tanskan maatalouden tunnuslukuja							
	2000	2008	2010	2011	2012	2013	2014
Tilojen lukumäärä	56 662	43 415	42 099	40 660	39 930	38 829	37 952
Maatalousmaa, 1000 ha	2 618	2 668	2 646	2 640	2 645	2 628	2 652
Tilan keskimääräinen koko	50	63	65	65	66	68	70
Työllisyys- alkutuotanto		71 000	67 000	64 000	66 000	67 000	67 000
-jalostus ja käsittely		61 000	54 000	52 000	51 000	51 000	51 000
Liiketoiminnan johdannainen		56 000	51 000	53 000	53 000	53 000	54 000
Elintarviketeollisuus yht.		189 000	173 000	170 000	170 000	171 000	172 000
Nautakarjatilojen määrä	10 327	14 974	13 576	13 387	12 651	12 477	12 488
Sikatilojen määrä	13 231	5 819	5 068	4 642	4 181	3 861	3 626
Lypsylehmien määrä 1000 kpl	636	558	568	565	587	582	563
Sikojen määrä 1000 kpl	11 922	12 738	13 173	12 932	12 331	12 076	12 332

Meri-ilmaston vuoksi Tanskassa on mahdollista viljellä myös talvella. Säädösten mukaan tanskalaisten pitääkin viljellä 65 % peltoalastaan talvikautena, jolloin käytetään paljon talvilajikkeita. Niiden satotaso on korkeampi kuin kevätlajikkeiden. Tosin lannoitteita ja torjunta-aineita tarvitaan tuolloin enemmän. Viljely talviaikaan estää typen pääsyn järviin ja mereen. (Raitasuo, 1998.)

Suomessa nykyinen tukihallinto on organisoitu neljään eri portaaseen, mutta Tanskassa vain kahteen. Tanskassa politiikan valmistelusta vastaa elintarvikeministeriö ja täytöntöönpanotehtävistä maatalous- ja kalastusvirasto. Suomessa Maa- ja metsätalousministeriöllä on vastuu maatalouspolitiikan valmistelusta. Maaseutuvirasto vastaa EU:n maataloustukirahaston ja maaseuturahaston varojen käytöstä sekä tukihallintoon liittyvien tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpitämisestä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa pääosin valvonnasta ja kunnat hakemusten neuvonnasta ja käsittelystä. (Suomela 2007, 15.)

Tanska käyttää enemmän kaupallisia palveluita helpottaakseen tukihakua. Tällaisia ovat muun muassa sähköinen tukihaku, atk-ohjelmien luominen, valmiiksi täytettyjen lomakkeiden tarjoaminen, avustajien ja konsulttien käyttö. Tanskassa sähköinen tukihaku on otettu täysin käyttöön vuonna 2006. (Suomela 2007, 18.)

Hallinnon yksinkertaistamiseen on jokaisella jäsenmaalla omat tavoitteensa. Tanska haluaa kehittää omaa maatalouspolitiikkaansa enemmän markkinaehtoisemmaksi ja vapaammaksi. Tällöin he joutuisivat luopumaan vientituesta, kaikista tuotantosidonnaisista tuista ja markkinoita säätelevistä toimista. (Suomela 2007, 19–20.)

Tanskan valtiovarainministeriön johtaa hallinnon yksinkertaistamisprosessia. Heidän mielestään yksinkertaistaminen pitäisi lähteä kansallisesta lainsäädännön ja asetusten sekä toimintamallien muokkaamisesta. Loput muutokset olisi tehtävä EU:n kautta tapahtuvilla muutoksilla. (Suomela 2007, 23.)

Suomela (2007, 49) kirjoitti raportissaan, että Tanskan hakuoppaan paksuus on 78 sivua kun vastaava opas Suomessa sisältää jopa 150 sivua. Hakuoppaiden paksuus kertoo osaltaan Suomen ja Tanskan hallinnollisista eroista. Muuten Tanskan hallinnolliset EU:n tukien tarkastuksineen on melko tavalla samanlaiset.

3.4 Hallinnon yksinkertaistaminen

Pitkään on puhuttu hallinnon selkiyttämisestä ja byrokratian purkamisesta. Tukihauksen byrokratia on vain kasvanut. Vuonna 2015 viljelijän piti päättää ennen tukiehtojen valmistumista haluaako hän liittyä ympäristötukikorvaukseen vai ei. Näiden ehtojen täyttäminen on ollut hankalaa ja saattanut tulla viljelijälle kalliiksi. Pentikäinen (2015) kirjoitti pääkirjoituksessaan, että silloinen maa- ja metsätalousministeri Petteri Orpo oli kertonut Maaseudun tulevaisuudessa (19.12) ”kuluttajien arvostavan kestäväällä tavalla tuotettua ruokaa ja tämän kautta viljelijän on mahdollista saada työlleen parempi korvaus”. Tuottajahinnat ovat kuitenkin laskeneet. Kirjoituksen mukaan Suomen tekemät esitykset maatalouspolitiikan yksinkertaistamisesta eivät ole edenneet komission valmisteluun.

Kuva 1. Maatalouden ilmoituslomakkeista muodostuva 25-metrinen pyykkinaru oli kesällä esillä Kiuruvedellä. (Tabell 2015).

Kivirannan artikkelin (2016) mukaan koko Suomen EU-jäsenyyden aikana on yritetty järjestelmää yksinkertaistaa. Tavoitteena on ollut hallinnollisten taakan vähentäminen, viranomaisten kustannusten alentaminen ja komission työn yksinkertaistaminen. Viljelijän tahattomat virheet koituvat hänelle kalliiksi ja voivat tuoda suuriakin taloudellisia menetyksiä. Artikkelissa kerrottiin Jyrki Niemen Luonnonvarakeskuksesta kertovan kohdennettujen ja räätälöityjen toimenpiteiden tuovan lisää byrokratiaa. Jokaisella jäsenmaalla on omat erityispiirteensä, joka johtaa poikkeuksiin ja siten monimutkaisuuteen. Edelleen Niemen mukaan Tuottajajärjestöt vaativat yksinkertaistamista, mutta samalla vaativat myös poikkeuksia. Samassa artikkelissa haasteltu Sandholm maa- ja metsätalousministeriöstä kertoi, että Komission esitykset ovat yksinkertaisia, mutta 28 jäsenmaata ja 600 henkilön parlamentti tekevät muutoksia, jotka monimutkaistavat järjestelmää. Päätösten taustalla toimivat myös eri maiden tuottajajärjestöt. Vuonna 2011 jäsenmaiden sopimat politiikan pääpiirteet sisälsivät muun muassa kustannusten vähentämistä, valvontaa riskiperusteiseksi, jäsenmaille joustavuutta, rangaistuksiin suhteellisuutta sekä läpinäkyvyyttä ja tekniikan hyödyntämistä.

Suomelan raportin (2007, 49) mukaan yksinkertaistaminen EU:ssa on jaettu kahteen osaan, tekniseen ja poliittiseen. Teknisessä karsitaan lainsäädäntöä ja pa-

rannetaan sitä vaikuttamatta sisältöön. Poliittisessa muutetaan yksinkertaistamalla säädöksiä. Byrokratian kalleudesta puuttuu Suomessa kokonaan laskelmat. Edelleen raportissa (mts. 49) mainitaan, että suomalaisten viljelijöiden kustannukset byrokratiasta on arvioitu olevan noin 70–100 miljoonaa euroa vuodessa. Suomela mainitsi, että pienikin kevennys byrokratiassa säästäisi useita miljoonia.

Samoin Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan vuonna 2013 tukibyrokratiasta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia oli 60–70 miljoonaa euroa. Suoraa viljelijälle kohdistuvia hallinnollisia kustannuksia ei ole edelleenkään laskettu. Vaikka tarkempaa tietoa kustannuksista ei ole, tiedetään niiden olevan kuitenkin merkittävää suuruusluokkaa. (Elomaa 2014.)

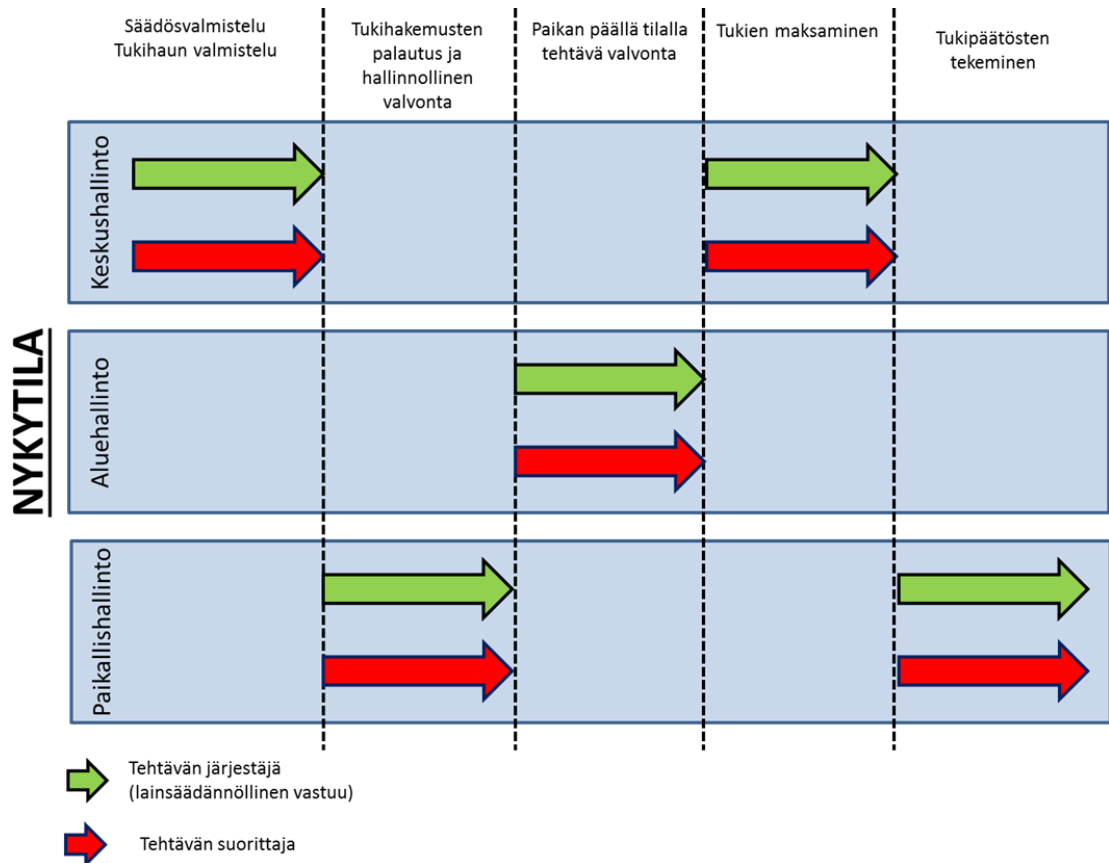
4 MAATALOUSHALLINNON TULEVAISUUS

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 18. maaliskuuta 2015 työryhmän selvittämään kehittämisvaihtoehtoja maatalous- ja maaseutuhallintoa varten. Työryhmän selityksen alla oli muun muassa elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen tehtävät ja neliportaisen maatalous- ja maaseutuhallinnon tehtävien organisointi- ja rahoitusvaihtoehdot sekä niiden asiakaspalvelun edellytykset ottaen huomioon taloudelliset reunaehdot. Työryhmä tutki nykyistä hallintomallia sekä kolmea eri vaihtoehtoa hallintomallin toteuttamiseksi. Yksi näistä hallintomalleista olisi vahva kuntahallinto, toinen on vahva alue- ja keskushallinto ja kolmas maakuntamalli, jossa vastuu tehtävien järjestämisestä ja suorittamisesta olisi maakuntien liitoilla. Työryhmän esityksen tuli sisältää ehdotus eri toimijoiden työjaosta, rahoitusmallista ja tehtävien organisoitavasta. (Artjoki ym. 2015, 11.)

Hallitusohjelmassa hallitus on luvannut, ettei kunnille anneta uusia tehtäviä ja velvoitteita vuosina 2015–2019. Kuntien kustannuksia nimenomaan karsitaan vähentämällä lakisääteisiä tehtäviä sekä velvoitteita. Samassa hallitusohjelmassa on rakenteellisten muutosten kohdalla kirjaus maataloushallinnon siirtymisestä kolmiportaiseksi. (Artjoki ym. 2015, 14.)

Vuonna 2014 yhteistoiminta-alueiden maaseutuhallinnossa oli yhteensä 366 henkilötyövuotta, joista viljelijätukihallinnon tehtävissä 325 henkilötyövuotta. Yhtä henkilötyövuotta kohden oli keskimäärin 171,2 tilaa. (Ikonen 2015.)

Alla olevassa kuviossa 17 on tarkasteltu koko hallinnon tehtävien jakoa viljelijätukihakemuksia ajatellen. Keskushallinto tarkoittaa lähinnä Mavia. Aluehallinto ELY-keskusta ja paikallishallinto tarkoittaa kuntien maataloustoimistoja ja yhteistoiminta-alueita. Muita tehtäviä, joita tästä kuvioista 17 ei näy, ovat hanke- ja yritystuet sekä rakennetuet. Näiden tehtävien jako on järjestetty vain keskus- ja aluehallinnon välillä. Prosessi alkaa säädösvalmistelulla jatkuen siitä eteenpäin tukihakemusten palautukseen, valvontaan, maksatukseen ja päätöksiin. Vihreät nuolet kuvaavat tehtävien järjestämisvastuuta ja punaiset nuolet tehtävien suorittajaa. Eri hallintotasot ovat sinisellä vaakasuorassa palkissa. (Artjoki ym. 2015, 45.)

Kuvio 17. Nykytila: viljelijätukien prosessi. (Artjoki 2015, dia 3).

Kuviosta 17 on helppo nähdä, miten saman toiminnon eri vaiheet hyppivät hallinnolta toiselle. Jokainen näistä vaiheista edellyttää koulutusta ja yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Ongelmaksi tässä muodostuu tiedon eheys eli informaation muuttuminen sekä tiedon erilaiset tulkinnat ja peräti tiedon häviäminen. (Artjoki ym. 2015, 45.)

Alla on lajiteltuna erilaisia maaseutuhallinnon kehittämisvaihtoehtoja kun tarkoituksena on asiakaslähtöisen toiminnan edistäminen, henkilöstön osaamisen ylläpitäminen, ohjauksjärjestelmän yksinkertaistaminen, tehtävien ja resurssien kohdentaminen, resurssien entistä tehokkaampi käyttö ja toimintojen synergiaedut sekä maksajavirastovaatimusten täyttäminen. (Artjoki ym. 2015.)

Ensimmäinen vaihtoehto uudelle hallintomallille on **vahva kuntahallinto -malli**, jossa tehtävien järjestämisvastuu ja suorittamisvastuu olisi kunnilla ja maaseudun kehittämistuet maakuntien liitoilla. Valvonta olisi suoraa keskushallinnolla. Varat tehtävien hoitamiseksi tulisivat esimerkiksi kuntien yleisen valtionosuuden kautta.

(Artjoki ym. 2015, 49). Tälle mallille toinen ehdotus olisi, että tehtävien järjestämisvastuu pysyisi keskushallinnolla, mutta suorittamisvastuu olisi kunnilla ja maakuntien liitoilla. Tämä tarkoittaa myös kunnallista tilaaja-tuottajamallia. Näissä vaihtoehtoisissa aluehallinto jäisi kokonaan pois. (mts. 49.)

Toinen vaihtoehto on **vahva maakunta -malli**. Tässä vaihtoehdossa tehtävien järjestämis- ja suorittamisvastuu olisi maakuntien liitoilla. Tämä tarkoittaa, että tehtävien järjestämis- ja suorittamisvastuu siirretään lailla maakuntien liitoille. Vaihtoehtona tälle olisi, että tehtävien järjestämisvastuu siirtyisi keskushallinnolle, joka tilaisi tukihakemusten käsittelypalvelut maakuntien liitoilta. Tilaaja-tuottaja -mallissa tuottajana ei kuitenkaan voi toimia kuka tahansa. Tämä siksi, että maksajavirastotehtävien siirtäminen muulle kuin viranomaiselle on Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuen hankalaa ja maksajavirastotehtävien siirtäminen on erittäin tarkkaan säädettyä. (Artjoki ym. 2015, 48.)

Kolmas vaihtoehto on **vahva aluehallinto -malli**. Tässä vaihtoehtona siirrettäisiin tehtävien järjestämis- ja suorittamisvastuu kokonaan aluehallinnon viranomaisilla. Siirto olisi tehtävä lailla. Toisessa vaihtoehdossa tehtävien järjestämisvastuu on keskushallinnolla ja suorittamisvastuu aluehallinnon viranomaisilla. Tämä vastaisi aluehallinnon tilaaja-tuottajamallia. Tässä mallissa keskushallinto tilaisi tukihakemusten käsittelyn ja valvontatehtävät aluehallinnon yksiköltä. (Artjoki, ym. 2015, 56.)

Neljäs vaihtoehto on **vahva keskushallinto -malli**. Tässä mallissa Maaseutuvirasto vastaisi tehtävien järjestämis- ja suorittamisesta. Heillä olisi myös asiointipisteet tai maa- ja metsätalousministeriön omat toimipisteet tarjoaisivat neuvontaa ja ottaisivat vastaan hakemuksia. Valvonta olisi alueellisissa toimipisteissä. (Artjoki, ym. 2015, 59.)

On selvää, että maataloushallinnon byrokratiaa on vähennettävä sähköisten hakemusten lisääntyessä ja maatilojen vähentyessä. Siihen liittyviä kuluja on karsittava. Sähköisen tukihaun lisääntyessä, myös kuntien toimenkuva muuttuu sähköisen arkistoinnin, tarkastusten, neuvonnan ja koulutusten puolelle. Nähtäväksi jää, miten asia aiotaan ratkaista. Ensimmäinen esitys itsehallintoalueille siirrettävistä

tehtävistä tulisi olla valmiina alkuvuodesta 2016. Lait pitäisi saada voimaan alkuvuodesta 2017 ja itsehallintoalueiden tulisi käynnistyä 2019.

Neuvottelutuloksen (2016) mukaan hallituksen linjauksena on, että maakuntamalli tulisi olemaan edellä olevien lopullisena ratkaisuna. Tässä ratkaisussa kuntien, maakunnan liittojen, ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen tehtäviä siirretään maakunnille. Maataloushallinnon ja viljelijätukien hallintotehtävien osalta kunnissa säilyisi ainoastaan palveluverkko.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVM 2/2010 vp) on todennut lausunnossaan, että kuntien maataloustoimistojen hallinnolliset tehtävät ovat hyvinkin määrämuotoisia. Hakemuslomakkeiden määräaikainen ja täydellinen palauttaminen taloudellisen etuuden menettämisen uhalla on viljelijälle ilman ilmaista ja tasa-vertaista neuvontaa hankalaa. Valiokunta painottikin lausunnossaan, että pelkän lomakkeiden saatavilla pitoa sekä yleistä puhelinneuvontaa ei voida pitää riittäväenä lähipalveluna vaan maaseutusihteerin palveluiden saatavuus tulee pyrkiä järjestämään kuntatasolla. Lisäksi oleellista lausunnossa oli myös, että asiakkaan näkökulmasta sähköinen tukihaku ei ainakaan lyhyellä aikavälillä poista tarvetta perinteiseen asiointiin. Lausunnossa korostettiin myös sitä, että palvelun saatavuus ja helppous olisi taattava myös niille asiakkaille, joilla ei ole mahdollisuutta hyödyntää sähköisiä palveluita.

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka asettaa maaseutuelinkeinoviranomaiselle suuret ammatilliset, tekniset ja hallinnolliset vaatimukset. Tukijärjestelmä kokonaisuutena on monimutkainen, joka vuosien saatossa on vain kasvanut. Vertailemalla EU:n alkuvuosia vuotta 1995 vuoteen 2015, on hallinnon tehtävien määrä kasvanut enemmän tarkastusten ja valvonnan puolelle. Alkuvuosina ei hallinnollisia tehtäviä juurikaan ollut eikä tehtävien eriyttämistä. Kuitenkin nykypäivänä maaseutuhallinto on pystynyt venymään hallinnollisten tehtävien, viljelijän opastamisen ja kouluttamisen lisäksi vielä ylimääräisille tarkastuksille ja turhallekin tuntuvalle byrokralle. Viljelijän neuvonnalle on todellakin ollut tarvetta tukijärjestelmien monimutkaistuessa. Onko yhteydenotto enää yhtä helppoa jos tuttu maataloustoimisto häviää ja tilalle saadaan ”koppalakkivirasto”, joka vastaisi maaseututoimistojen henkilökunnasta kerättyä tarkastusvirastoa? Tällä hetkellä maataloustoimistot kuitenkin takaavat omilla palveluillaan perusmaatalouden toimintaedellytyksiä antamalla neuvontaa ja koulutusta sekä kehittämällä oman alueen maataloutta.

Tanskassa hallinto on järjestetty yhteen toimipaikkaan. Tukihaun helpottaminen on ratkaistu kaupallisten palveluiden kautta kuten avustajien käyttämisellä ja esitäytettyjen lomakkeiden avulla. Nämä mahdollistavat sen, että Tanskan kaikki tukihakemukset palautetaan sähköisesti.

Hallinnolliset kustannukset ovat lisääntyneiden tarkastusvelvoitteiden vuoksi kasvaneet. Olisiko tässä enemmänkin tarvetta vähentää byrokratiaa muuttamalla tukien yksittäisiä vaatimuksia? Hallinnon työn määrää lisää samojen asioiden valvominen ja tarkastelu useampaan otteeseen. Normaalit, inhimilliset virheet luovat viljelijälle pelon takaisinperinnästä ja valvonnan sanktioista. Tämä lisää myös tarvetta ammattitaitoiseen asiakaspalveluun. Tulevaisuuden suunnitelmista ollaan maataloustoimistoissa enemmän kuin huolissaan.

Viljelijä, joka on alun perin hakeutunut käytännön ammattiin, on nyt pakotettu pohjustamaan perustulonsa byrokratiaan sekä erilaisten hakemusten ja papereiden pyörittämiseen. Omista asioistaan on osattava pitää huolta ja on uskallettava kyseenalaistaa kielteisiä päätöksiä. Moni päätös pohjautuu uudella kaudella ennakkopäätöksiin. Maaseutuviranomaisen on ollut pakko turvautua harkinnanvaraisiin neuvoihin tarkempien ohjeistuksien puuttuessa ja määräaikojen tullessa vastaan. Yhä enemmän kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen yrittää olla puun ja kuoren välissä. He joutuvat olemaan viljelijälle yleisenä neuvojana ja ohjeistuksien tulkitsejana sekä toisaalta erilaisten määräysten toimeenpanijana.

Maaseututoimen henkilökunnan (2016) näkemyksenä oli, että viljelijän kannalta olisi tärkeää säilyttää palvelupisteet lähellä asiakasta, jolloin pystytään hyödyntämään maataloustoimiston paikallistuntemusta. Tämä helpottaisi ja nopeuttaisi huomattavasti asioiden käsittelyä. Heidän mielestään myös turha toisto työtehtävissä säästäisi kaikkien aikaa. Esimerkkinä tästä tuotiin tukioikeuksien siirto. Järkevämpänä vaihtoehtona pidettiin ajatusta, että pinta-alat sidottaisiin sitoumuskaudeksi kerrallaan ja tukioikeuksien hallinta siirtyisi aina pellon mukana ilman erillistä hakemusta.

Toinen turha ajankäyttöä heidän mielestään oli erilaisten tarkastusluetteloiden täyttäminen käsin. Nykyään kaikki kirjataan ja skannataan sähköiseen arkistoon. Jos ohjelmassa tuki on jo hyväksytty kertaalleen, on tarpeetonta enää kirjata samoja asioita toistamiseen paperille. Jos viljelijä on kertatarkistuksen jälkeen todettu aktiiviviljelijäksi, on se todettava jokaisen tukitarkastuksen jälkeen uudelleen. Pahimmassa tapauksessa yhdelle viljelijälle muodostuu 20-sivuinen tarkistusluettelo. Tässäkin tehtävässä on huomioitava tehtävien eriyttäminen. Lopulta ongelmaksi voi nousta se, että joudutaan käyttämään henkilöitä, jotka täyttävät hallin-

non eriyttämisen vaatimukset, mutta tieto asiasta on olematonta. Maataloustoimiston mielestä riittäisi kun yksi tarkistaisi ja toinen kuittaisi hakemuksen hyväksytyksi. Jos ketjussa on viisi eri henkilöä, kuka lopulta ottaa seurannasta vastuun? (Maaseututoimen henkilökunta 2016.)

Edelleen henkilökunta maataloustoimistossa (2016) mietti, onko oikein että tilat joiden pellot ovat tehokkaassa käytössä, kuten karjatiloilta, saavat heikoimmat tuet? Suurimmat tuet keräävät tilat, jotka pystyvät suunnittelemaan panostensa määrän suhteessa tukisummiin. Karjatiloilta tämä ei ole mahdollista. Viljelijän tuloksi suunnitellut lisätoimenpiteen ylimääräiset tuet siirtyvät muille kuin todellisille aktiiviviljelijöille. Myös sadonkorjuuvaatimus tulisi saada takaisin, jolloin maat liikkuisivat takaisin aktiiviviljelijöille ja takaisin tuotantokäyttöön.

Peltojen pinta-alat muuttuvat vuosittain järjestelmässä vaikka fyysisesti pellolla ei mitään tehtäisikään. Tämä aiheuttaa tukioikeuksien siirtojen ja hakemusten muutosten osalta maataloustoimistoille paljon lisätyötä. Vuonna 2015 maataloustoimistot tekivät satoja tukioikeuksien siirtoja muutaman aarin vuoksi, joka on rahallises- sa arvossa vain muutaman euron verran. (Maaseututoimen henkilökunta 2016.)

Tukien leikkauksiin tulisi saada kohtuullisuuspykälä. Takaisinperinnät viisi vuotta taaksepäin on maataloustoimistojenkin mielestä kohtuutonta kaikkia kohtaan. Reaaliaikainen valvonta ja ajan tasalla olevat ohjeistukset auttaisivat asiaa. Myös rastin unohtaminen ensimmäistä kertaa viiden vuoden aikana, ei voi tarkoittaa sitä ettei viljelijällä olisi ollut tarkoitus tukea hakea, jos hakemuksen muut liitteet tukevat tuen hakemista. Esimerkkinä Eläinten hyvinvointikorvaus, jota haetaan ensimmäisenä vuonna sitoumukseen ja loppuina neljänä vuotena haetaan rastilla vain maksatusta. Tämän rastin unohtaminen voi aiheuttaa viljelijälle koko sitoumuskau- den siihen asti maksettujen tukien takaisinperinnän. (Maaseututoimen henkilökun- ta 2016.)

Maataloustoimistoilla ei ole mahdollisuutta antaa viljelijälle henkilökohtaista neu- vontaa, mikä tasavertaisen kohtelun vuoksi on ymmärrettävää. Tällä hetkellä neu- vontaa Suomessa antavat MTK:n tukihakemusten täyttäjät sekä ProAgria, jonka palvelut asiakkaalle ovat maksullisia. Toisaalta voi miettiä, onko vaadittava apu ja tuki silloin maksullisuuden vuoksi jokaisen viljelijän saatavilla?

Hallinnon keventäminen vaatii huomattavia muutoksia maatalouspolitiikan järjestelmiin ja sitä koskeviin lakeihin. Suurin osa tuista pohjautuu EU:n säädöksiin ja myös ensimmäinen muutos pitäisi lähteä niistä. Jokaisella EU:n jäsenmaalla on omat erityspiirteensä, joka johtaa poikkeuksiin ja siten tukipolitiikan monimutkaisuuteen. Tekemällä muutoksia lakiin ja asetuksiin sekä hallinnollisia kuluja pienentämällä pystytään byrokratiaa vähentämään.

LÄHTEET

- A 885/2006. Komission asetus (EY). Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1290/205 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä maksajavirastojen ja muiden elinten hyväksymisen sekä maataloustukirahaston ja maaseuturahaston tilien tarkastamisen ja hyväksymisen osalta. [Verkkosivu]. Euroopan Unioni. [Viitattu 3.2.2016]. Saatavana: http://publications.europa.eu/resource/ellar/f85b8410-30b8-4402-965d-189c938f5bc1.0009.01/DOC_1
- A 45/2014. Valtioneuvoston asetus vuodelta 2014 maksettavasta luonnonhaittakorvauksen kansallisesta lisäosasta. [Verkkosivu]. [Viitattu 3.2.2016] Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140045>
- A 137/2015. Valtioneuvoston asetus vuodelta 2015 maksettavista lypsylehmä-, nauta-, lammas- ja vuohipalkkiosta sekä peltokasvipalkkiosta.
- A 234/2015. Valtioneuvoston asetus perustuesta, viherryttämistuesta ja nuoren viljelijän tuesta.
- Ahlstedt, J. & Niemi, J. 2015. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2015. [Verkkokirja]. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 25/2015. 2. painos. Helsinki: Luonnonvarakeskus. [Viitattu 16.11.2015]. Saatavana: http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/486005/luke-luobio25_2015.pdf?sequence=1
- Artjoki, R. 2015. Maatalous- ja maaseutuhallinnon kehittämisen vaihtoehdot. Luento maaseutujohtajille 27. – 28.5.2015. [Ppt-esitys]. Maa- ja metsätalousministeriö. Julkaisematon.
- Artjoki, R., Valjakka, K. & Rinne, J. 2015. Maatalous- ja maaseutuhallinnon kehittämissivaihtoehtoja selvittävän työryhmän väliraportti. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 3.2.2016]. Saatavana: <http://mmm.fi/documents/1410837/1722412/MMM-TRM-2015-3/b9b2a2ff-65a6-4baf-b20f-ba8ce395e98d>
- Denmark. 2016. The World Factbook. Europe: Denmark. [Verkkosivusto]. Central Intelligence Agency. [Viitattu 17.1.2016]. Saatavana: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/da.html>
- Elomaa, K. 2014. Maatalousbyrokratian kustannukset. [Verkkosivu]. Kansan muisti. [Viitattu 3.2.2016]. Saatavana: <http://kansanmuisti.fi/search/?as.q=642/2014>
- Euroopan komissio. 26.6.2013. Yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) ja Euroopan maatalous: usein kysyttyä. [Verkkosivu]. Bryssel: Euroopan komissio. [Viitattu

18.8.2015]. Saatavana: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-631_fi.htm

European Commission. 21.4.2009. Rural Development policy 2007-2013: Aid to farmers in Less Favoured Areas (LFA). [Verkkosivu]. Agriculture and Rural Development. [Viitattu 7.3.2016]. Saatavana: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/lfa/index_en.htm

Fakta om erhvervet 2015. Tabeller og figurer. [Verkkosivu]. Denmark: Landbrug & Fødevarer. [Viitattu 17.1.2016]. Saatavana: http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aarstatistikker/Fakta_om_erhvervet/Fakta_om_erhvervet_2015.aspx#

Hallinnolliset ohjeet. 2013. Viljelijätukihakemusten ja eräiden Ely-keskuksiin toimitettavien tukihakemusten käsittelyn hallinnolliset ohjeet. 2.7.2013. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 15.12.2015]. Saatavana Aitta-ohjelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Halonen, E. 2014. Cap2020-uudistuksen tilannekatsaus – Suorat tuet Maa- ja metsätalousministeriö 9.6.2014. [Ppt-esitys]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 15.12.2015]. Saatavana: <http://slideplayer.biz/slide/2281473/>

HE112/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sisäasioiden rahastosta. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140112>

Iacs-kuntaohjelma. 2015. Raportti viljelijöistä ja haetun tuen määrästä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 16.11.2015]. Saatavana: Iacs-kuntaohjelma. Vaatii käyttöoikeuden.

Ikonen, R. 2015. Tietoturva ja petostentorjuntasuunnitelma. Luento yhteistoiminta-alueiden maaseutupäälliköille 27.5.2015. [Ppt-esitys]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. Julkaisematon.

Karppinen, S. 2.11.2015. Maataloustuotteiden tuottajahinnat syyskuu 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana: <http://stat.luke.fi/maataloustuotteiden-tuottajahinnat>

Kauhavan maaseututoimi. Ei päiväystä. Maaseutupalvelut. [Verkkosivu]. Kauhavan kaupunki, maaseututoimi. [Viitattu 3.7.2015]. Saatavana: http://www.kauhava.fi/palvelut/tyo_ja_elinkeinot/maaseutupalvelut

Kepa. 10.12.2007. Maatalouden tukipolitiikan kehitys Suomessa. [Verkkojulkaisu]. Kehitysyhteistyön palveluskeskus Kepa ry. [Viitattu 13.8.2015]. Saatavana: https://www.kepa.fi/tiedostot/maatalouden_tukipolitiikan_kehitys_suomessa.pdf

- Kettunen, L. 1992. Suomen maatalouspolitiikka. Tiedonantoja 185. [Verkkosivu]. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. [Viitattu 22.4.2016]. Saatavana: <http://docplayer.fi/2032097-Suomen-maatalouspolitiikka.html>
- Kiviranta, M. 18.12.2015. Neuvotteleva virkamies. Maa- ja metsätalousministeriö. Maataloustoimen hallinnolliset ohjeet 1995. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Satu Kalliokoski. [Viitattu 2.1.2016].
- Kiviranta, T. 2016. Tuki- ja ehtoviidakkoa vaikea yksinkertaistaa. Maaseudun tulevaisuus 15.1.2016 (5).
- Koivumäki, S. Ei päiväystä. Maatalouden kilpailukyky. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja Metsätalousministeriö. [Viitattu 1.12.2015]. Saatavana: <http://mmm.fi/maaseutu/maatalouden-kilpailukyky>
- Kyyrä, J. 2016. Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana: <http://stat.luke.fi/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne>
- L 736/1989. Maataloustulolaki.
- L 18.12.1992/1336. Laki maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä (kumottu).
- L 8.12.1994/1100. Laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta (kumottu).
- L 1303/1994. Laki maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä.
- L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.
- L 21.12.2000/1214. Laki satovahinkojen korvaamisesta.
- L 8.3.2002/185. Laki hukkakauran torjunnasta.
- L 11.4.2003/304. Laki kunnallisesta viranhaltijasta.
- L 6.6.2003/434. Hallintolaki.
- L 27.2.2009/105. Riistavahinkolaki
- L 30.3.2010/210. Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa.
- L 15.3.2013/192. Laki maatalouden tukien toimeenpanosta.

L 410/2015. Kuntalaki.

Lahnalampi, J. 2015. Maaseututoimen vuosikatsaus. [Raportti]. Kauhava: Maaseutuhallinto. [Viitattu 7.1.2016].

Landbrug. 2015. Landbrug. [Verkkosivu]. Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. [Viitattu 20.6.2015]. Saatavana: <http://mfvm.dk/landbrug/>

Latukka, A. 2014. MTT:n uusi verkkopalvelu: kotieläintiloista kolmannes lopettaa. Julkaistu 26.3.2014. [Verkkosivusto]. Helsinki: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/ajankohtaista/Uutisarkisto/2014/F57F9870D1B1118CE0434360120A6779>

Lehmusvuori, P., Palonen, J. & Nurmi, A. Ei päiväystä. EU:n suorat tuet. [Verkkosivusto]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousyksikkö. [Viitattu 24.11.2015]. Saatavana: <http://mmm.fi/eu-n-suorat-tuet>

Lintala, H., Pirinen, U. & Iivanainen, P. 2010. Viljeijätukihallinnon uudistus. Laki (210/2010) Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa tuli voimaan 1.4.2010 ja yhteistoiminta-alueiden on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2013. [Pptesitys]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 7.1.2015]. Saatavana: <http://slideplayer.biz/slide/2704272/>

Maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020. 7.3.2016. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020.[Verkkojulkaisu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 7.3.2016]. Saatavana: <https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/Sivut/default.aspx>

Maaseututoimen henkilökunta. 2016. Kauhavan maaseututoimen henkilökunta. Haastattelu 18.3.2016.

Mavi. Ei päiväystä. Tuet ja palvelut. [Verkkosivusto]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 24.11.2015]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Sivut/default.aspx>

Mavi. 9.5.2015b. Ympäristösopimukset. [Verkkosivusto]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 7.3.2016]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/ymparistosopimukset/Sivut/default.aspx>

Mavin organisaatio. Ei päiväystä. Organisaatio ja avainhenkilöt. [Verkkosivusto]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 21.3.2016]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/tietoa-meista/Sivut/Organisaatio-ja-avainhenkil%C3%B6t.aspx>

MMM. 24.6.2015. Maatalouden kansallinen lainsäädäntö. [Verkkosivu]. Valtioneuvosto: Maa- ja Metsätalousministeriö. [Viitattu 13.8.2015]. Saatavana:

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/lainsaadanto/kansallinenlainsaadanto.html>

MmVM 2/2010 vp – HE 232/2009 vp. Maa- ja Metsätalousvaliokunnan mietintö. Hallituksen esitys laeiksi maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa. [Verkkopublication] Eduskunta. [Viitattu 13.8.2015]. Saatavana:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/mmvm_2+2010.pdf

MTK. 2007. Uudenmaan liiton historiaa. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. [Viitattu 18.4.2016]. Saatavana:

https://www.mtk.fi/liitot/uusimaa/Historia/fi_FI/liitonhistoriaa/

MTK. 27.5.2015. Maatilat Suomessa. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. [Viitattu 1.12.2015]. Saatavana:

https://www.mtk.fi/maatalous/maatilat_suomessa/fi_FI/maatilat_suomessa/

Neuvottelutulos. 5.4.2016. Hallituksen linjaus maakunnille siirrettävistä tehtävistä. [Verkkopublication]. Valtioneuvosto: Valtioneuvoston kanslia. [Viitattu 22.4.2016]. Saatavana:

<http://vnk.fi/documents/10616/2287640/Hallituksen+linjaus+maakuntahallinnon+teht%C3%A4v%C3%A4t+5.4.2016/101bc0ea-ca53-43a8-9252-c66e073bfe80>

Niemi, J. 2014. Artikkelit: EU:n yhteinen maatalouspolitiikka ja Suomen maatalous vuoteen 2020. [Verkkopublication]. Talous ja Yhteiskunta 2/2014. [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana:

<http://www.labour.fi/TjaYpdf/ty22014/ty22014Niemi.pdf>

Niemi, J. 21.9.2015. Esitys maa- ja metsätalousministeriön toimittajatilaisuus: Maatalouden talousnäkökulmat. [Ppt -esitys]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana:

<http://www.slideshare.net/mmmviestinta/maatalouden-talousnkyt>

Nurmi, A. Ei päiväystä. Tuotantosidonnainen tuki turvaa kotimaisen raaka-aineen elintarviketeollisuudelle. [Verkkosivusto]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousyksikkö. [Viitattu 24.11.2015]. Saatavana:

<http://mmm.fi/tuotantosidonnainen-tuki>

Palonen, J. Ei päiväystä. Perustuki tuotannosta riippumaton. [Verkkosivusto]. Helsinki: Maa- ja Metsätalousministeriö, Maatalousyksikkö. [Viitattu 24.11.2015]. Saatavana:

<http://mmm.fi/perustuki>

Partala, A. 2014. Satotilasto. Sato ja viljasadon laatu 2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu: 20.11.2015]. Saatavana:

<http://stat.luke.fi/satotilasto>

- Partala, A. 2015a. Viljelykasvien sato alueittain 2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana: <http://stat.luke.fi/satotilasto>
- Partala, A. 2015b. Käytössä oleva maatalousmaa 2015, ennakkotiedot 2.7.2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 23.2.2016]. Saatavana: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_04%20Tuotanto_22%20Kaytossa%20oleva%20maatalousmaa/01_Kaytossa_oleva_maatalousmaa_ELY.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9c1c3571-8839-4f7f-9053-7c5d5c52c0d5
- Patjas, M. & Palonen, J. Ei päiväystä. Maatalouden tuet. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousyksikkö. [Viitattu 24.11.2015]. Saatavana: <http://mmm.fi/maataloustuet>
- Patjas, M. Ei päiväystä. Kansallinen maatalouspolitiikan valmistelu. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja Metsätalousministeriö. [Viitattu 21.3.2016]. Saatavana: <http://mmm.fi/kansallinen-maatalouspolitiikan-valmistelu>
- Pehkonen, E. Ei päiväystä. Luonnonhaittakorvaukset. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 1.12.2015]. Saatavana: <http://mmm.fi/maaseutu/luonnonhaittakorvaukset>
- Pentikäinen, M. 2015. Pääkirjoitus: Päätöksiä ei saa jatkuvasti muuttaa. Maaseudun tulevaisuus 23.11.2015 (136).
- Raitasuo, S. 1998. Tanskassa lypsykarja vähenee, sikojen määrä kasvaa. [Verkkosivu]. Helsinki: Maatila Pellervo. [Viitattu 17.1.2016]. Saatavana: <http://www.pellervo.fi/maatila/uusin/tanskass.htm>
- Rautelin, M. 2016. Maatalouden tuottajahinnat nousivat 0,1 prosenttia vuodentakaisesta. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/mthi/2015/04/mthi_2015_04_2016-02-15_tie_001_fi.html
- Suomela, K. 21.12.2007. Selvitysmiehen raportti: Maatalouden tuki- ja valvonta järjestelmien yksinkertaistaminen. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 15.12.2015]. Saatavana: <http://docplayer.fi/3315165-Selvitysmiehen-raportti-maatalouden-tuki-ja-valvonta-jarjestelmien-yksinkertaistaminen.html>
- Tabell, M. 2015. Maatalouden ilmoituslomakkeista muodostuva 25-metrinen pyykkinaru oli kesällä esillä Kiuruvedellä. [Valokuva]. Artikkelissa: Vihanta, A. ”Raportointi raskaampaa kuin ruumiillinen työ” - maatalouden byrokratian purku vasta alkutekijöissään. Yle-uutiset 9.10.2015. [Viitattu 2.12.2015]. Saatavana:

http://yle.fi/uutiset/raportointi_raskaampaa_kuin_ruumiillinen_tyo_maatalouden_byrokratian_purku_vasta_alkutekijoissaan/8364059

Taloustohtori. 2016a. MTT:n kannattavuuskirjanpitotuloksia. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori>

Taloustohtori. 2016b. Työtunnit tuotantosuunnittain. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 6.3.2016]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Tyotunnit_tuotantosuunnittain

Tekninen ohje IACS-kuntaohjelmiin. Lokakuu 1995. CAP-peltoalatukien ja ympäristötuen perustuen käsittely ja maksatus. [Ohjeistus]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus, Tike. [Viitattu 14.1.2016]. Saatavana: Maa- ja metsätalousministeriön arkistosta.

Tiedonhallinnan suunnitelma. 2013. Arkistomuodostussuunnitelma sähköinen arkisto. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 7.1.2015]. Saatavana: Aitta-ohjelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Tilastoja - Tietohaarukka. Ei päivystä. Maatalous. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Ruokatieto Yhdistys ry 2015. [Viitattu 19.11.2015]. Saatavana: <http://www.ruokatieto.fi/ruokafakta/tietohaarukka/maatalous>

Tilastotietokanta.2015. Maataloustilastot: Rakenne. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 12.11.2015]. Saatavana: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_02%20Rakenne_02%20Maatalous-%20ja%20puutarhayritysten%20rakenne/?tablelist=true&rxid=773c9f49-0e16-423b-ae74-5c16b9b6549f

Tukihakuopas. 1995. Perustietolomakkeen täyttöohjeet sekä Peltokasvit, ympäristötuki Hakuohjeet. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö.

Tukihakuopas. 2015. Tukihakuopas. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 1.12.2015]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Documents/Hakuoppaat/Hakuopas%202015%20liitteineen%20ja%20taulukoineen.pdf>

Valonen, K. Ei päivystä. EU:n yhteinen Maatalouspolitiikka. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana: <http://mmm.fi/eu-ja-kansainvaliset-asiat>

- Vihinen, H. Ei päiväystä. Suomen poliittinen järjestelmä -verkkokirja: Maatalouden tulopolitiikka EU-jäsenyydessä. [Verkkosivu]. Helsingin yliopisto. [Viitattu 19.4.2016]. Saatavana: <http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/maatalous/>
- Vilja-alan yhteistyöryhmä (Vyr). 11.6.2014. Viljojen ja öljykasvien tuotanto Suomessa. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. [Viitattu 20.11.2015]. Saatavana: http://vyr.fi/www/fi/liitetiedostot/raportit/tuotantotapakuvaus/Vilja-alanyhteisty_esitys_suomi.pdf
- Vuorisalo, S. 2015a. Kotieläinten lukumäärät keväällä 2015 (ennakko). [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 23.2.2016]. Saatavana: http://stat.luke.fi/kotiel%C3%A4inten-lukum%C3%A4%C3%A4r%C3%A4-ke%C3%A4ll%C3%A4-2015-ennakko_fi
- Vuorisalo, S. 2015b. Alueittainen lihantuotanto 2014 (naudan- ja sianliha). [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: http://stat.luke.fi/alueittainen-lihantuotanto-2014-naudan-ja-sianliha_fi
- Vuorisalo, S. 2015c. Alueittainen maidontuotanto 2014/2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). [Viitattu 6.3.2016]. Saatavana: http://stat.luke.fi/alueittainen-maidontuotanto-20142015_fi
- Yhteistoiminta-alueiden koulutus. 15.11.2015. [Video-tallenne]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 7.1.2016]. Saatavana: Aitta-ohjelmasta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Yleiskirje 111/95. 8.12.1995. Tukia koskevat päätökset. [Yleiskirje]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousosasto. [Viitattu 14.1.2016]. Saatavana: Maa- ja metsätalousministeriön arkistosta.
- Yleiskirje 2955/511/95. 19.7.1995. Korvaukset maataloustukien johtuneista kopiointi- ja postituskustannuksista kunnille vuonna 1995. [Yleiskirje]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalouspolitiikan osasto. [Viitattu 14.1.2015]. Saatavana: Maa- ja metsätalousministeriön arkistosta.
- Yleiskirje 3155/511/95. 25.8.1995. Tukiin liittyvien ennakkotietojen lähettäminen viljelijöille. [Yleiskirje]. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalouspolitiikan osasto. [Viitattu 14.1.2016]. Saatavana: Maa- ja metsätalousministeriön arkistosta.
- Yleiskirje 95/95. 2.11.1995. Eu-tukien myöntämispäätökset. Dnro 3912/01/95. Maa- ja Metsätalousministeriö
- Ympäristökorvaus. Ei päiväystä. Ympäristökorvaus – enemmän vaikuttavuutta. [Verkkajulkaisu]. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020.

[Viitattu 17.12.2015]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Documents/ymparistokorvaus.pdf>